

Lunds Universitet
Centrum för genusvetenskap
GNVK01 delkurs 3 VT 2008

Handledare: Jens Rydström

TEORETISKT KROPPSARBETE

– EN STUDIE AV SUBJEKTSKAPETS RAMVERK I MÖTET MELLAN QUEER

PSYKOANALYS OCH MIFFOTEORI

Naomi Gruszka

ABSTRACT

Trying to bridge the gap between poststructuralism and materiality, this thesis brought together a queer psychoanalytic view on subjectivity, presented by Judith Butler, with Crip Theory; a contemporary poststructuralist approach to disability, mostly influenced by Robert McRuer and Lennard J. Davis. The key aim was to locate how the boundaries for subjectivity were affected by the way in which Crip Theory explains the production of crip/normate bodies. This thesis argues that the normate is determined contextually, and that subjectivity is the result of when the subject meets a potentially crippling environment and either *passes* as normate or not. Subjectification is consequently dependent on fear of cripthood, a capitalistic view on citizenship and the (unconscious) possibility to reach a position between normate and crip, whose interdependency also enhances the possibilities of subversive acts. Furthermore I argue that this view on subjectivity can be used as an over-all formula, combining knowledge about class, gender, sexuality etc. with queer/crip psychoanalysis.

Key words: *Subjectivity, Jacques Lacan, Judith Butler, Lennard J. Davis, Robert McRuer, Crip Theory, Queer.*

SAMMANFATTNING

I ett försök att låta poststrukturalismen närma sig materia, för min studie samman en queer psykoanalytisk syn på subjektsskap, presenterad av Judith Butler, med miffoteori, en poststrukturell förståelse av funktionalitet, mestadels influerad av Robert McRuer och Lennard J. Davis, för att undersöka hur ramverket inom vilket subjektsskap kan intas påverkas. Studien visar att det normata är kontextuellt definierat, och vidare att subjektsskap är beroende av mötet mellan subjektet och en potentiellt funktionshindrande miljö; i vilken subjektet antingen *passerar* som normat eller inte. Detta rörliga subjektsskap påverkas därigenom av faktorer såsom rädslan för det miffoeska, en kapitalistisk syn på medborgarskap samt möjligheten att (undermedvetet) nå en (temporär) position *mellan* det normata och det miffoeska, vars förhållande även genererar en ökad möjlighet för subversivt motstånd. Vidare menar jag att detta kan sägas utgöra ett ramverk inom vilket det blir möjligt att studera subjektsskapet, genererat av maktordningar såsom klass, etnicitet etc.

Nyckelbegrepp: *Subjektsskap, Jacques Lacan, Judith Butler, Lennard J. Davis, Robert McRuer, Miffoteori, Crip Theory.*

FÖRORD

Väl medveten om hur uppstyltade förord ofta riskerar att bli, är jag lika medveten om att denna process starkt påverkats av människor utan vilkas hjälp den här uppsatsen inte hade kunnat skrivas. Tack till tre fjärdedelar av vårt tvåmanskollektiv *En och en halv kvinna*, Johan Sundell – människan ytterst ansvarig för att jag fortsatt tro på mitt ämne, min potential och vars nördiga teoridiskussioner hållit mig strax över vattenskiktet. I samma andetag vill jag tacka Erika Sörqvist för att hon, genom det nästintill symbiotiska förhållande vi hann utveckla under uppsatsperioden motverkade en stor del av den dåliga självdisciplin som alltid följer mig. På samma sätt har jag det förhållandet att tacka för insikten om att mat och socker hjälper mot vilken skrivkramp som helst. All kärlek till Anton Frisell, för gränslös tilltro och pepp – du är min oas! Tack också till Carl Lagrelius, vars nitiska korrekturläsning rensade uppsatsen från i alla fall de värsta av nioradersmeningar. Jag vill även tacka Socialhögskolan, för att den i alla lägen försöker pressa ner mina fötter på jorden, genusvetenskapen för att den håller mig levande – och i samma anda min syster Ulrica Ernbo med familj för att de erbjuder en välbehövlig möjlighet att fly både till och från *verkligheten*.

Jag vill också tacka Sara Edenheim, vars hjälpande kommentarer fick mig att överkomma åtminstone den värsta skrällen inför psykoanalysen.

Slutligen ett **stort tack** till Jens Rydström för fantastisk handledning bestående av uppmuntrande samtal, konstruktiva kommentarer, en vision om framtiden Efter Uppsatsen men framförallt ett aldrig sinande tålamod.

Lund, den 28 maj 2008

Naomi

Beauty remains in the impossibilities of the body

Einstürzende Neubauten “Beauty”

ABSTRACT/SAMMANFATTNING

FÖRORD

1. INLEDNING	6
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
1.2 DISPOSITION	7

2. FORSKNINGSLÄGE	7
--------------------------	----------

3. METOD	10
3.1 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	10
3.2 VAD HÄNDE MED EMPIRIN?	12
3.3 MATERIAL	13
3.3.1 <i>MIFFOTS</i> FÖDELSE	13
3.3.2 MIFFO SOM SUBJEKTSKAP	13

4. BEGREPP	14
4.1 LYTT, KRYMPLING ELLER MIFFO – MER ÄN BARA ORD	14
4.2 NORMAT	15
4.3 IDENTITET/SUBJEKTSKAP	15

5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	17
5.1 SUBJEKTET OCH DET UNDERMEDVETNA	17
5.2 DET LACANSKA PSYKET	18
5.3 BUTLERS UPPGÖRELSE MED LACAN	19

6. ANALYS	20
6.1 RÖRLIG SUBJEKTION	20
6.2 SPEGELJAGETS SUBJEKTSKAP	23
6.3 ATT (UNDER)MEDVETET (MIFF)FÖRSTÅ SIG SJÄLV	26
6.4 DEN UNIVERSELLA TRAPPAN	31

7. SAMMANFATTANDE SLUTSATS	35
-----------------------------------	-----------

8. RÖRLIGA SUBJEKT OCH (POST)IDENTITETSPOLITIK	37
---	-----------

LITTERATURLISTA	41
------------------------	-----------

1. INLEDNING

Den 24 maj 2008 hölls för sjätte året i rad ”Marschen för tillgänglighet”, där människor över hela Sverige demonstrerade med syfte att få en funktionshindrande miljö att anses vara diskriminerande mot *personer med funktionsnedsättning*.¹ Men vad är det för *grupp*², och hade den verkligen funnits om inte själva *miljön* från början varit funktionshindrande? Miffoteorin³, ett slags funktionshinderskapets svar på vad det queera inneburit för gruppen HBT⁴ –personer, svarar ett bestämt *nej* på den frågan. Det finns ingen essentiell grupp av funktionsnedsatta individer, vad som däremot finns är en funktionshindrande samhällsplanering som genererar (olika typer av) avvikande kroppar samt ett därtill följande stigma (Davis, 2002:36ff).

Sålunda identifierar miffoteori ett samband mellan samhällsplanering⁵, stigmatiserande diskurser om funktionsnedsättning och det sätt på vilket kroppar konstitueras som jag menar är viktigt att ta fasta på, just eftersom det ger ett sätt att se på konstruktionen och ordnandet av *materia* som poststrukturalismen i min mening behöver. Judith Butler (1993) slår i samma anda fast att *poststrukturalism* och *kroppen* i en feministisk debatt ofta felaktigt ställs emot varandra, varpå hennes lösning blir att betrakta gränserna för bägge dessa konstruktioner som diskursiva (sid. 28). Trots detta har även Butlers subjektskap fått utstå kritik efter att i alltför stor utsträckning lämna bort kroppen åt diskursernas våld.⁶

Processen genom vilken människan begripliggörs som människa är enligt Butler beroende av en dynamisk process mellan subjektet, psyket och den diskursiva makten – men kanske spelar även (ramarna för) *materia* en avgörande roll? När miffoteorin således, med Lennard J. Davis och Robert McRuer i främre ledet, tar ett poststrukturalistiskt grepp om just gränserna för kroppslighet, ser jag en öppning för att genom den diskussionen vidga förståelsen även för subjektskapet. Vad som ytterligare underbygger den utforskade potentialen i det möte min uppsats genererar understryks av synen på *materia* och *språk* (genom vilket det undermedvetna ses strukturerat) som Butler (1993) lyfter fram, där de båda ses som beroende av *och* konstituerar varandra (sid. 69).

¹ Mer information om marschen finns på: www.marschen.se. – besökt den 24 maj 2008

² Kursiveringen använder jag här för att ytterligare förtydliga det komplexa i termen. Hädanefter låter jag det vara underförstått.

³ Jag väljer termen *miffo*, framför exempelvis lytt eller krympling, för att återta den aggressivitet jag menar finns däri och som jag anser behövs för att föra den norm(at)kritiska politik som teorin åsyftar. Detta är dock ett resonemang jag utvecklar senare, under rubriken **begrepp**.

⁴ Homo-, bisexuella och transpersoner.

⁵ Vilket kan skönjas i funktionshindrande arkitektur, kommunikationsmedel etc.

⁶ Gentemot vilken hon försvarar sig i det inledande kapitlet till *Bodies that matter* (1993).

1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Mot denna bakgrund blir uppgiften för min uppsats att genom en diskussion mellan mitt material (bestående av miffoteoretiska texter) och en queer psykoanalys representerad av Butlers och därmed även (en butleriansk revidering av) Lacans syn på subjektskapet se vilken effekt på förståelsen av ramarna inom vilka subjektskap kan intas, mötet och diskussionen genererar.

Detta genererar således en mer övergripande tankegång som följer min uppsats; *vad kan miffoteori tillföra queer psykoanalytisk syn på subjektskap; vad möjliggör och begränsar därmed subjektskapet?*

1.2 DISPOSITION

Min uppsats är disponerad på åtta huvuddelar. Efter att jag i *inledningen* presenterat mitt ämne och syfte, skildrar jag i *forskningsläget* den position jag upplever min uppsats har gentemot angränsande forskning. I avsnittet om *metod* ryms dels en motivering för att göra en teoriutvecklande uppsats, men också två avsnitt där jag närmre beskriver miffoteori.⁷ Sedan blir uppsatsen mer teorifördjupande då jag först kortfattat beskriver (tre) centrala *begrepp*, varvid jag i *teoretiska utgångspunkter* beskriver de resonemang kring subjektskap som utgör grunden för min *analys*; ett avsnitt som i sin tur är strukturerat i fyra delar. I den första av dessa diskuterar jag på vilket sätt subjektjonen kan sägas omförhandlas genom miffoteorin, i den andra resonerar jag kring möjligheten att förneka miffoeska drag och i den tredje ligger fokus på miffoidentifikation. I den fjärde och avslutande delen diskuterar jag hur en intersektionell omvärldsanalys påverkar mitt resonemang. Slutligen *sammanfattas* uppsatsen och mynnar ut i en *avslutande diskussion* kring möjligheten att föra politik utan stabila subjekt.

2. FORSKNINGSLÄGE

När jag väljer mitt teoretiska ryggstöd fokuserar jag på avsaknaden (och behovet) av psykoanalys i forskning kring subjektskap samt potentialen jag upplever i den intersektionella synen på identitet. En frontfigur som i en diskussion kring *svensk queerteori*

⁷ Att avsnittet om miffoteori beskrivs som *material* och inte *teoretiska utgångspunkter* ska inte tolkas som att det är med den butlerianska begreppsapparaten jag ämnar analysera miffoteorin. Fortfarande menar jag att det min uppsats ger utrymme för är ett möte mellan dessa teoribyggen, men eftersom det är miffoteorin som jag *tillsätter* till det rum i vilket queer psykoanalys under en längre tid diskuterat subjektskap väljer jag att rubricera miffoteorin *material* och redogöra för den i ett separat avsnitt.

inte går att bortse ifrån är Tiina Rosenberg vars verk *Queerfeministisk agenda* (2002) och *Könet brinner* (2005) ganska tydligt manifesterar just denna tendens, i vilken Butlers psykoanalytiska resonemang (som jag själv fokuserar desto mer på) lämnas till förmån för synen på kön som performativt. Den avsaknad av psykoanalys som syns i svensk queerteori har också uppmärksamats av Sara Edenheim i en recension av just *Könet brinner!* där urvalet av texter beskrivs som förenklande i och med att psykoanalysen lämnats därhän (Ord & Bild, nr 1, 2005). Också när Fanny Ambjörnsson (2006) introducerade queer på ett mer populärvetenskapligt plan låg fokus tydligt på den emancipatoriska funktion som begreppet och queeraktivismen medför. Att denna utveckling är grundläggande syns även i den form miffoteori – härstammande från bl.a. just queerteorin – antagit. Detta syns t.ex. i det tydliga fokus Berg och Grönvik (2007) lägger på det emancipatoriska i termen miffo, något som också urskiljs i andra sammanhang där miffoteorin introducerats⁸. Fokuseringen på performativiteten, utan de subjektskapande effekter den medför, menar jag riskerar att bli en alltför individfokuserad användning av såväl queer– som miffoteori. Men även andra socialkonstruktivistiska perspektiv på kategorier har bidragit till en syn på subjektskap som en följd av ett görande, och utifrån intersektionell teoribildning där maktordningar (re)produceras kontextuellt blir subjektet att betrakta som diskursivt snarare än en statisk position utifrån vilken politik kan föras⁹. Nina Lykke (2005) förordar en mer dynamisk intersektionalitet, i vilken vi uppmuntras undersöka intra-aktionen¹⁰ bland maktordningar. Därigenom ser vi hur olika maktordningar skapar ”inklusion/exklusion runt diskursivt och institutionellt konstruerade kategorier som genus, etnicitet, ras, klass, sexualitet, ålder/generation, nationalitet osv.” (Lykke, 2005:8). Detta utmanas av miffoteorin;

Disability studies can provide a critique of and a politics to discuss how all groups, based on physical traits or markings, are selected for disablement by a larger system of regulation and signification. So it is paradoxically the most marginalized group – people with disabilities – who can provide the broadest way of understanding contemporary systems of oppression.

(Davis, 2002:29)

⁸ Som exempel kan nämnas Susanne Bergs artikel ”Vems handikapp?” och Robert McRuers artikel ”Miffoteori” i Arena nr 6 2005.

⁹ Vilket med fördel kan jämföras med den kris Butler menar att subjektet *kvinn*a för feminismen tvingas genomgå i och med den poststrukturalistiska insikten om könet som (diskursivt) konstruerat.

¹⁰ En term Lykke använder för att understryka att det inte är frågan om att granska vad som händer *mellan* olika maktordningar, utan istället se dessa som dynamiskt födda ur varandra.

Således menar Davis (ibid.) att vi, genom att använda funktionalitet som utgångspunkt, eller mer specifikt de mekanismer som skapar normata respektive miffoeska kroppar, därifrån kan dra slutsatser som inbegriper (alla) andra maktordningar också. Detta eftersom de exkluderingsmekanismer som omger konstruktionen av kroppar relaterar till den fundamentala frågan om *normalitet* som är central i alla andra andradierande¹¹ konstruktioner men också eftersom funktionshinderskapet varit det svarta fåret till och med bland kritiska studier om exempelvis kön, etnicitet och klass (Davis, 2006:xv). Detta mer miffoeska förhållningssätt argumenterar mot det representationsbetonade klimat som vuxit ur disability studies, något som i sin tur kan ses vara en reaktion mot att funktionalitet ofta hamnat i kategorin ”etc.” efter en uppradning av kön, sexualitet och etnicitet (Davis, 1995). Därmed har mycket av den forskning som rör funktionalitet fokuserat på synliggörandet av (makt)kategorin som sådan, såsom exempelvis *Disability Rights and Wrong* av Tom Shakespeare (2006) som lyfter fram framväxten av och syftet med disability studies. När fokus inte lika tydligt legat på en emancipatorisk nivå, har man ur ett intersektionellt perspektiv istället fokuserat på hur funktionalitet som maktkategori korrelerar med andra såsom exempelvis sexualitet och kön. Som exempel på detta kan *The rejected body* av Susan Wendell (1996) samt Carol Thomas (2006) artikel ”Disability and Gender: Reflections on Theory and Research” nämnas, eftersom de båda tydligt fokuserar på att sammankoppla kunskapen som är av genusvetenskaplig forskning lyft fram om kön och sexualitet, för att sedermera sammankoppla det och syna (de ofta liknande) mekanismerna bakom (görandet av kategorin) funktionsnedsättning.

Davis (2006:xv) mer miffoeska uppmaning kan därmed i en svensk kontext, istället ses svara på den utmaning bl.a. Paulina de los Reyes (2002) uppfattar är en av intersektionalitetens främsta. Denna formulerar hon i frågan ”[hur skapar vi] teorier som kan ifrågasätta maktens mekanismer utan att bevara gamla och skapa nya essentiella kategorier och/eller normativ kunskap” (ibid., 22f). Jag menar dock att det både i intersektionell forskning per se men även i den utmaning som Davis lyfter fram, saknas något.

När idén om diskursivt föränderliga identiteter introduceras lämnas nämligen oftast subjektionen i vilken människan blir begriplig inför sig själv (och andra) därhän. Psykologisk forskning glömmer istället ofta den diskursiva makt (re)produceras genom (förgängliga)

¹¹ Dvs. ett görande av ett *Vi* satt i motsats till ett konstruerat *de Andra*

identiteter.¹² Att bryta upp denna strikta uppdelning har det redan gjorts försök till. Martin Bergs (2008) avhandling aspirerar till att knyta samman en alltför diskursivt hållen syn på subjektskap med en socialpsykologins *reflekterande Andre* att förhålla sig till, men glömmer eller lämnar därmed *den* Andre som redan finns inommänkliggjord i människans undermedvetna.

I användandet av Butler tappas ofta hennes nära förhållande till lacansk psykoanalys i användandet av begreppen runt subjektskap (såsom den heterosexuella matrisen), vilket gör att den reflexiva och dynamiska process som uppstår mellan subjektets psyke och dess (diskursiva) omvärld negligeras. När t.ex. Evelina Johansson (2007) i sin kandidatuppsats argumenterar för att Butlers subjektskap inte ger utrymme för ett individuellt själv, som tolkar och omförhandlar diskursiva interventioner under subjektionen, menar jag att hon med detta vill ersätta en process som Butlers revidering av psykoanalysen redan innefattar: en dynamisk växelprocess mellan psyke, subjekt och makt i vilken subjektet formas diskursivt och *individuellt*. Det subjektskap Johansson (ibid.) vill ersätta, är jag själv inte beredd att släppa, däremot menar jag att den faran Butler (1993) själv identifierar är reell: poststrukturalism riskerar att bli enbart diskurs (sid. 28).

Med min uppsats vill jag tydliggöra signifikansen av psykoanalysen, samtidigt som jag vill inspireras av den dynamiska *identitet* intersektionaliteten föreslår. Jag ansluter mig således till filosofen och psykoanalytikern Slavoj Žižek (2007) i hans uttalande om att psykoanalysen, snarare än att anses vara död, först nu i och med poststrukturalismens infart på allvar kan ta vid (sid. 3). Vidare menar jag att jag med min uppsats, genom att föra in miffoteorin i teoretiserandet kring subjektskap, bidrar med en utmaning gentemot såväl intersektionell teoribildning som den queera psykoanalysen, som båda emottagit mycket kritik för dess uteslutande av den fysiska kroppen.

3. METOD

3.1 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Sara Edenheim (2005) beskriver hur psykoanalysen kommit att tillföra den foucauldianska synen på makt och diskurser en undermedveten dimension, i vilket de dolda motiv som gömmts bakom (och de mekanismer som trängt dem undan) officiella motiv kan dechiffreras (sid. 43ff). För mig blir psykoanalysen betydelsefull i mitt försök att se på vilket sätt

¹² Detta är dock ett forskningsfält som står utanför denna sammansättning, eftersom det inte är kring psykoanalysen som sådan som min studie fokuserar; psykoanalysen är snarare att betrakta som ett – av flera – verktyg som används för förståelsen av (ramarna kring och gränserna för) subjektskapet.

miffoteorin (med sin poststrukturalistiska analys av hur normata respektive funktionsnedsatta kroppar görs mot en byggd samhällsmiljö) påverkar ramarna för subjektsskap. Viktigt blir därmed också att jag tydligt poängterar att mitt fokus vilar på hur subjektsskap formas i relation till den lacanska förståelsen av det undermedvetna på ett teoretiskt plan, med fokus på Butlers revidering av densamma.¹³ Sålunda betonar jag vidare vikten av att se teorier som analytiska redskap snarare än sanningsmoduler att ta till sig eller förkasta. Teorier blir i denna förståelse istället för ett sätt att söka sanningen om hur människan är beskaffad, att betrakta som delar ur en leksakssamling ut vilken jag som uppsatsskrivare kan välja de leksaker som passar just denna lek bäst. Detta överensstämmer med hur psykoanalytikern Elisabeth Grosz (1990) menar att vi ska förhålla oss till psykoanalysen; istället för att se konstruktionen av det undermedvetna som ett facit på hur mänskligt psyke fungerar ska vi se psykoanalysen som ett ramverk inom vilket komplexa subjekts praktiker kan granskas.

Till följd därav gör jag inga anspråk på att återge en fullkomlig bild av Lacans psykoanalytiska resonemang kring subjektsskapet¹⁴, likväl som jag inte till fullo utforskar Butlers syn på det hela¹⁵. Min avgränsning har istället mynnat ut i att jag från *The Psychic Life of Power* (1997) hämtar en förståelse för sambandet mellan makt, psyke och subjekt som är centralt för subjektsskapet, medan jag i *Subjects of Desire* (1987), *Gender Trouble* (1999, eg. 1990) och *Bodies that Matter* (1993) finner synen på hur den heterosexuella matrisen genom performativitetsbegreppet möjliggör detsamma.

I min användning av miffoteori¹⁶ är Lennard J. Davis (2002; 2006) utveckling av teorin i *Bending over backwards: disability, dismodernism & other difficult positions* samt i förordet till den andra upplagan av *The Disability Studies Reader* tillsammans med Robert McRuers (2006) diskussion mellan miffo- och queerteorin i *Crip Theory: Cultural Signs of Queerness and Disability* samt positionering av miffoteorin i artikeln "Miffoteori" (Ur: *Arena* nr 6, 2005) mest centrala. Det försök som ändock gjorts för att etablera teorin i Sverige är vidare också intressanta¹⁷, och förutom Susanne Bergs artikel "Vems handikapp" (Ur: *Arena* nr 6

¹³ Det faktum att psykoanalys vuxit fram ur ett terapeutiskt rum, ämnad att ge en bättre förståelse av det mänskliga psykets komplexitet till förmån för redan existerande och framtida patienter är en faktor viktig att understryka. När jag som uppsatsskrivare sedermera, som många andra, lyfter teorin från detta rum till ett annat mer teorieorienterat akademiskt sådant, är det föga förvånande att flertalet aspekter faller bort.

¹⁴ Och använder mig framförallt av lacanska kommentatorer för att redogöra för lacansk psykoanalys.

¹⁵ För att till fullo utforska det butlerianska subjektet krävs fler teoretiker än Lacan, och även om jag till viss del berör Foucaults syn på diskursiv makt och Althusserns interpellationsbegrepp lämnar jag mycket annat därhän. Sexuationen hos Lacan, eller begäret hos de båda är tydliga exempel på detta.

¹⁶ Vari det är viktigt att poängtera att det än så länge inte finns mycket mer skrivet än det jag de facto använder, varför ingen avgränsning som sådan behövs.

¹⁷ Även om jag i min analys inte tar hänsyn till den geografiska kontexten, då teorin såsom den är presenterad i Sverige inte avviker från hur den presenteras av Davis eller McRuer.

2005) och Finn Hellmans (2004) artikel "Blind fläck", använder jag mig främst av miffoteori såsom den presenteras av Susanne Berg och Lars Grönvik i "Crip Theory – en preliminär positionering"; författad inför den så kallade *Krippdagen* som hölls i Stockholm den 14 september 2007.

3.2 VAD HÄNDE MED EMPIRIN?

Genusvetenskaplig forskningstradition utgörs till stor del av emancipatorisk feministisk forskning, ämnad att exempelvis belysa situerad kunskap för att därigenom problematisera de strukturer som ligger bakom andradierande diskurser kring framförallt kön. Detta är något som sedan utmanats och berikats med forskning kring fler maktordningar. I en svensk kontext tydliggörs detta med en stark tradition av uppsatser och avhandlingar där redan utvecklade teorier tillämpas; en genusvetenskaplig uppgift jag på intet sätt föringar. Detta är tveklöst en av våra viktigaste uppgifter som genusvetare, men däremot menar jag att det är viktigt att stärka även den teoriutvecklande uppsatsens plats inom svensk genusvetenskap.¹⁸ En tradition som företrädesvis *tillämpar* teorier riskerar förlora den kritiska och självreflexiva blick som utmanar den teori som används. Miffoteori erbjuder precis en sådan möjlighet att i ett möte med den kanoniserade teoretikern Judith Butler utmana hennes syn på subjektskap och därigenom bidra till att få fram en (ännu mer) dynamisk genusvetenskap.

Ytterligare en dimension värd att belysa i anslutning till vad denna rubrik anspelar på är sättet på vilket jag använder miffoteori, en teoribildning som likt queerteori vuxit fram till stor del som en välmanikyrerad nagel i ögat på den forskning och politik som tidigare bedrivits. Grönvik (2007) påpekar att det finns en tydlig uppdelning mellan de olika forskare som intresserar sig för definitionen av funktionsnedsättning genom empiriska studier och de forskare – till vilka jag i denna uppsats ansluter mig – som väljer att teoretiskt studera funktionshindernskapet. När Grönvik (2007) sedan vidare menar att det därför finns ett stort behov av korsbefruktnings håller jag med, men däremot menar jag att det faktum att teori och empiri så starkt hör samman inte innebär att empiri måste finnas med i alla rum där forskning bedrivs (sid. 25). I likhet med de argument jag anfört ovan, menar jag att det även krävs en stark tradition av teoretisk forskning som utmanar och ifrågasätter teorin innan, under och efter att den appliceras på empiri – allt för att (genusvetenskapen) aldrig ska sluta utvecklas.

¹⁸ Jmf Johansson, Evelina (2007) "Jagets motstånd mot diskursen - En utmaning av Judith Butlers subjektsförståelse utifrån Adriana Cavareros berättningsbara jag". Kandidatuppsats, Lunds Universitet.

3.3 MATERIAL

One hears warnings like the following: if everything is discourse, what happens to the body? If everything is text, what about violence and bodily injury? Does anything *matter* for poststructuralism? (Butler, 1993:28, *originalkursiv*.)

3.3.1 MIFFOTS FÖDELSE

Berg och Grönvik (2007) positionerar miffoteorin som sprungen ur och beroende av den förflyttning som studiet av kategorin *funktionsnedsättning/funktionsnedsatt* gjort sedan mitten av 1900-talet, där den medicinska forskningens hegemoniska position utmanades av att teoretiker som Erving Goffman och Talcott Parsons började intressera sig för de sociala konsekvenserna av att ha en funktionsnedsättning. Funktionsnedsättning kvarstod däremot att ses, även i detta ursprung till disability studies, som avgränsbara medicinska fenomen (sid. 1ff).

En av de tydligaste förgrundstankar som lett fram till miffoteorin såsom den idag tar uttryck är den sociala modellen (*the social model*), en teoribildning med härstamning ur den marxistiska materialismen där kapitalistiska värden ses styra hur samhällsbyggnation genomförs, och begreppet *förtryckande strukturer* blir dubbelt. I och med detta synsätt förskjuts den medicinska och tidiga samhällsvetenskapliga synen på funktionsnedsättning som en dysfunktion hos enskilda kroppar, till ett synsätt på samhällets organisering som, genom otillgänglig samhällsplanering, är funktionshindrande (Shakespeare, 2006:31ff).

Davis (2002) positionerar disciplinen disability studies i relation till denna framvuxna förskjutning på synen av funktionsnedsättning från individ till samhälle men också i korrelation till discipliner såsom kritiska vithetsstudier (och framförallt) queerteori. I likhet med problematiken i att benämna queerteori i singularis beskriver Berg och Grönvik (2007) den gemensamma nämnaren i disability studies som varande en förståelse av att personer med funktionsnedsättning är en marginaliserad grupp, att samhällets uppbyggnad är en orsak till detta och att funktionsnedsättning (därför) innebär stigma (sid. 2).

3.3.2 MIFFO SOM SUBJEKTSKAP

Vad som blir relevant att anföra i anslutning till mitt valda forskningsområde är dock istället för den emancipatoriska funktion som miffoteori medför, den syn på subjektskap/identitet som lyfts fram i relation till framförallt två centrala teser. För det första konstitueras normata kroppar kontextuellt, i mötet med konkreta hinder och/eller utmaningar inbyggda i själva

arkitekturen, informationsförmedlingen etc. Som exempel kan lyftas trappsteg (som kroppen förväntas kunna kliva upp/nedför), skyltar (som kroppen förväntas kunna se, läsa av, förstå och följa) eller papperstidningar (som kroppen förväntas kunna hålla, se, läsa, ta in information ifrån etc.).

Den andra tesen rör den relation ickemiffon har gentemot miffo som position, något Davis (2002) menar styrs av en *rädsla* sammanbunden med en insikt om att den säkra positionen som (kontextuell) normat ständigt är hotad. Ett ickemiffo kan bli ett miffo över några minuter, styrt av för subjektet ickepåverkbara faktorer såsom exempelvis en olycka eller genom att åldras, och denna insikt genererar i sin tur två för ämnet centrala effekter: ickemiffon räds miffon och miffopositionen blir därmed stigmatiserad (sid. 4f).

För McRuer (2005) är det just (o)möjliga identitetspositioner som är centrala för miffoteorin och just den funktionen som gör teorin viktig att formulera;

[...] cripteori skulle vara något annat, fylla en annan funktion. Forskningen om funktionshinder förblir viktig, men en cripteori skulle komplettera med – framför allt – ett mer flytande, kritiskt och prövande identitetsbegrepp. (Ibid., Ur: Arena nr 6 2005:29)

Den kritiska identitet som diskuteras här blir i en svensk kontext det som Berg och Grönvik (2007) senare kom att formulera som ett *funktionshinderskap*; en tagen position erövrbar för fler än personer som direkt blir *tillskrivna* en miffoposition. Begreppet är jämförbart med positionen *queer* som kan intas även av personer som primärt utövar heterosexuella praktiker i en monogam relation, eftersom den berör mer än könsidentitet eller sexuellt begärsmönster (sid. 5f). För min studie är denna tagna position relevant, men framförallt kommer jag att rikta fokus på den *funktion* som miffoteori uppmärksammar därigenom; dvs. stunderna när en *kropp* mänskliggörs och positioneras i det dikotomiska paret miffo/normat.

4. BEGREPP

4.1 LYTT, KRYMPLING ELLER MIFFO – MER ÄN BARA ORD

Crip¹⁹ är, som McRuer (2006) skriver, ”ett i grunden aggressivt ord. Dess syfte är att tala om för de funktionshindrade att den här världen inte är till för dem, att de är mindervärdiga, att de är äckliga, att de aldrig kommer att kunna bli ’normala’” (sid. 28). Teoribildningen är fortfarande i ett etablerande stadium i Sverige, varför en konsekvent och officiell svensk term

¹⁹ *Miffoteori* är en vald svensk översättning som introduceras av journalisten Tommy Bengtsson som översatte Robert McRuers artikel (som på engelska hade titeln ”crip theory”) i Arena (nr 6, 2006)

ännu inte valts.²⁰ Jag ser den namngivningsprocess som teorin nu genomgår ha mycket gemensamt med den process som omgav och omger queerteorin, och väljer att använda det mer offensiva/besvärliga ordet *miffo* för att åstadkomma vad som i en finsk kontext åsyftats i de försök att lansera ordet *pervo* som översättning på *queer* (Mizielinska, 2006)²¹.

4.2 NORMAT

Förståelsen av funktionsnedsatta kroppar kräver funktionsfullkomliga kroppar som referenspunkt och Rosemarie Garland Thomson (1997) som analyserar normaliseringsprocesser runt funktionsfullkomlighet och funktionsnedsättning, menar att gränserna avgörs i förhållande till samhällets organisering. Det amerikanska idealet (som gäller för såväl medborgare som nationen), menar Garland Thomson (ibid.) kännetecknas av kapacitet till självstyre, självbestämmande, autonomi och framgång, vilket överensstämmer med vad Susanne Berg (2006) menar genomsyrar medborgarskapskravet (även) i välfärdsstaten Sverige.²² Garland Thomson (1997) benämner idealet "the normate", vilket på svenska blir *det normata*; ett begrepp som samlar förståelsen kring den maktfyllda (icke)positionen *funktionsfullkomlig*.

4.3 IDENTITET/SUBJEKTSKAP²³

Butler (1997) menar att begreppet *subjekt* alltför ofta sammanblandas med *individ* när det första i själva verket rör sig om en lingvistisk position, vilken individen närmar sig genom "becoming subjected or undergoing subjection" (sid. 10f). Dock poängteras att individen inte kan nå själva subjektionen utan att först tillskrivas den handlingsmöjlighet som endast ett subjektskap kan ge den, en paradox Butler (ibid.) menar hör samman med att den makt som omger och förutsätter själva subjektifieringen²⁴ i sig är rörlig (sid. 2).

²⁰ Andra föreslagna översättningar är till exempel krippteori och lytteori.

²¹ Joanna Mizielinska (2006) argumenterar mot att bibehålla det engelska ordet *queer*, i en kontext där det tappar sin politiska udd; "retaining an English term can be questioned as being a very sophisticated but empty gesture [...] My own experience connected with the Polish context, where the term is also left untranslated, was that the accommodation of the English word worked against the aim of queer theory, masking its associations with non-normative sexuality instead of throwing sexuality in one's face" (sid. 89).

²² Jmf även Karin Barron (1997) *Disability and Gender. Autonomy as an Indication of Adulthood* Uppsala: Uppsala universitet

²³ Stycket nedanför blir, utöver en definition av begreppen kring subjektskap jag ämnar använda, även en betydande del av de teoretiska utgångspunkter jag använder mig av i min analys. Att stycket hamnar här (och inte är uppdelat på begrepp och teori) beror på att jag menar att det är svårt att redogöra för "subjektskap" utan att då även skildra de teoretiska tankegångarna som föregår det.

²⁴ En översättning av franskans *assujettissement* som Foucault använder för att beskriva "subjektsprocessen som beroende av makt: utan makt ingen kunskap och utan kunskap inget subjekt." (Edenheim, 2005:49)

I synen på makt använder sig Butler (1997) av Michel Foucault, och den diskursivt rörliga makten²⁵ vilken ses reglera de processer som möjliggör subjektskapet, i det att subjektet måste underordna sig makten för att träda in i subjektskapet (ibid., 13f). Underordnandet av makten består dels (i den foucauldianska tolkningen) av en internaliserande, förkroppsligande process men också genom (en av Louis Althusser lånad) språklig underordning; interpellation: "the subordination of the subject takes place through language, as the effect of the authoritative voice that hails the individual" (ibid., sid. 5).²⁶ Det är i likhet med detta resonemang också möjligt för den makt som omger och förutsätter subjektionen att också omgärda subjektskapet med ett visst motstånd; en subversivitet som Butler (ibid.) allt som oftast kopplar samman med *feltolkningar* av omvärldens interpellation under själva subjektionen.

Det är bl.a. för den utestängande funktionen som Butler använder psykoanalysen. Det förnekade och utestängda (den Andre) utgör således en oumbärlig referenspunkt gentemot vilket det interPELLERADE subjektet responderar i subjektskapet, och subjektskapet uppnås genom den förkastande praktiken. I relation till interpellationsbegreppet blir subjektets iakttagelse av den Andre, i vilket "du är inte jag" konstateras, det ögonblick i vilket subjektet intar ett subjektskap (Butler, 1989:29f).

Detta är dock inte att förstå som (enbart) ett förhållande mellan ett jag och dess dikotomiskt ordnade motpol, utan att ses i samband med den syn på makt jag redovisat för. Således görs subjektionen beroende av och genom en triad bestående av makt, psyke och subjekt (Butler, 1997). Detta är en poäng som kommer att utgöra en central funktion i min diskussion mellan detta subjektskap och de interventioner som presenteras i och med miffoteorins syn på begripliggörandet av (miffoeska) kroppar.

Medan subjektskapet alltså är att betrakta som en *position* potentiellt erövrbar för individen genom en (delvis undermedveten) process omgärdad av maktrelationer, är identitet

²⁵ "We are used to thinking of power as what presses on the subject from the outside, as what subordinates, sets underneath, and relegates to a lower order. This is surely a fair description of part of what power does. But if, following Foucault, we understand power as *forming* the subject as well, as providing the very condition of its existence and the trajectory of its desire, then power is not simply what we oppose but also, in a strong sense, what we depend on for our existence and what we harbour and preserve in the being that we are." (Butler, 1997:2).

²⁶ Det klassiskt Althusseriska exemplet består av en polis som tilltalar en förbipasserande på gatan, och i och med att människan vänder sig om, låter den sig interPELLERAS och däri framträder subjektet. Butler använder sig t.ex. av begreppet i förklaringen av hur barnkroppen interPELLERAS till subjektskap genom att läkaren i födelsestunden utropar "det blev en flicka/det blev en pojke!" (Salih, 2002:139).

istället (i en utompsykologisk²⁷ diskurs) sammankopplat med makt koncentrerad kring kategorier såsom kön, etnicitet och funktionalitet. Dessa maktordningar ses sedermera, med ett intersektionellt perspektiv, positionera individer kontextuellt gentemot varandra. Identitet blir således något som kan tillskrivas utifrån, en etikettering baserad på omvärldens fördomsfullt iakttagna indikationer (såsom färg på huden eller könsuttryck) som ger tydliga maktrelaterade konsekvenser (Davis, 2002:154). I fallet med funktionsnedsättning belyser Davis (ibid.) även den trygghet en social grupp får genom att kategoriseras eller kategorisera sig själv som personer med funktionsnedsättning. Likaså menar McRuer (2005) att en tagen identitet (miffo) kan fyllas med långt mer kraft än den utifrån givna (person med funktionsnedsättning).

Efter denna kortare genomgång står det alltså klart att det i den queera psykoanalys Butler representerar finns en tydlig fokusering på kroppens mänskliggörande, en (diskursiv och psykisk) maktfylld process utan vilken handlingsmöjlighet inte finns. Detta alltmedan miffoteorin lämnar själva *görandet av kroppen* och subjektskapet för att framförallt koncentrera sig till att diskutera den *identitet* som följer *individer* som (diskursivt) inte lever upp till normerna om funktionalitet. När jag sedermera för samman queer psykoanalys och miffoteori är det runt det av Lacan inspirerade butlerska subjektet samtalet förs varvid den miffoeskt betonade *identiteten* sätts i samband med subjektjonen som förutsätter subjektskapet. Med andra ord införlivar jag den typ av identitet Davis (2002) lyfter fram – förstådd som en (o)möjlig diskursiv kategori – i mitt resonemang kring subjektskap genom att jag ser identiteten som en effekt av och orsak till subjektjon (16f).

5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

5.1 SUBJEKTET OCH DET UNDERMEDVETNA

Den första att tillskriva människan en undermedveten dimension var Sigmund Freud, som ofta ges epitetet psykoanalysens *fader* (Grosz, 1990:8ff). Just konnotationen till släktskap är relevant att ha i åtanke, för när feminismen närmat sig psykoanalysen har det på många sätt varit med tveksamma steg som kan härledas till just dess naturalisering av köns(skillnad), sexualitet och föräldra(/moder)skap (Wright, 2000:6fff).

Den feministiska filtrering som följt lacansk (poststrukturalistisk) psykoanalys har framförallt kretsat kring att teoretiker såsom exempelvis Luce Irigaray menat att teorin är

²⁷ Jag väljer att bortse från den psykologiska forskningen kring subjektskap som ändå finns, eftersom den psykoanalys jag använder snarare är ett – av flera – verktyg jag förfogar över i syfte att närma mig mötet mellan Butler och miffoteorin.

fallocentrisk, vilket ger kvinnan en position definierad genom *könsavsaknad*; något som måste skrivas om (ibid.). Wright (ibid.) ser dock att den feministiska kritik som riktats gentemot psykoanalytisk teoribildning förändrats i takt med en idéströmning som i viss mån kan ses som paradigmförskjutande inom de bägge fälten: strukturalismens emfas på fasta strukturer har utmanats med poststrukturalismens betoning på textualitet och uppmaning till dekonstruktion (sid. 16f.). Inom det psykoanalytiska fältet blir denna förskjutning av yttersta vikt för min uppsats, då den öppnat upp för en syn på ett mer rörligt subjektskap som jag ämnar ta fasta på.

5.2 DET LACANSKA PSYKET

Lacan såg människans psyke vara språkligt konstruerat, något Butler (1993) här visar är knutet till *avsaknad*:

The linguistic categories that are understood to "denote" the materiality of the body are themselves troubled by a referent that is never fully or permanently resolved or contained by any given signified. Indeed, that referent persists only as kind of absence or loss, that which language does not capture, but, instead, that which impels language repeatedly to attempt that capture, that circumscription – and to fail (ibid., sid. 67.).

Det är just denna avsaknad som Lacan menar driver oss; en kraft som från en början inträder när barnet skiljs från sin moder och vars främsta uppvisning sker i det imaginära. Det egentligen fragmenterade subjektet bedras i det imaginära av självreflektioner i vilka spegeljaget uppvisar en (falsk) helhet (Wright, 2000:69).

Lacan ser vidare människans psyke som indelat på tre olika – av varandra beroende – nivåer²⁸; den *reala*, den *imaginära* och den *symboliska*. Filosofen och psykoanalytikern Slavoj Žižek (2007) förklarar dynamiken mellan det reala, symboliska och imaginära genom en liknelse till schack. Regelverket tillhör den symboliska ordningen, och det är också där varje schackpjäs definieras av *vad den gör* (sid. 8f). Lacan (1977) menar att det symboliska inte är att betrakta enbart som språk eftersom det också inverkar på det imaginära och det reala, men språket har en betecknande funktion i vilken handling och språk korrelerar (sid. 72ff). Genom betecknandet *blir* det betecknade ett något som kan handlas med. För att återkoppla till schacket skulle man kunna förklara det genom att subjektet, för att kunna spela

²⁸ Ett vanskligt ordval som skulle kunna ersättas av "dimensioner" eller "ordningar" eftersom det åsyftade inte ska förväxlas med en hierarkisk uppdelning, eller ses som en topografisk modell i likhet med den för detet, jaget och överjaget som Freud presenterade.

schack, måste underkasta sig det regelverk som *definierar schack*, för utan det finns inget *schack* att spela.

I det imaginära förstås istället samma schackpjäs genom sitt namn och det är således relativt enkelt att förändra *verkligheten* genom att helt enkelt byta namn på pjäserna (Žižek, 2007:8f). Dimensionen är den lacanska förståelsen av det så kallade spegelstadiet i vilket subjektskapet görs genom identifikation med personen på andra sidan spegeln: spegeljaget. Det imaginära stadiet är således narcissistiskt och fyllt av bedrägliga reflektioner, som struktureras av den symboliska ordningen (Wright, 2000:69).

Det reala, slutligen, vid vilken jag kommer att lägga minst tonvikt, består av hela den komplexa bild schackspelet utgör: intelligensen hos de spelande, oväntade omständigheter som tvingar spelarna att avbryta spelet etc. (Žižek, 2007:8f). Det reala är således inte symboliserbart, och står på så sätt *utanför* språket även om det – genom en växelverkan med det symboliska och imaginära – således också är *genom* språket.

5.3 BUTLERS UPPGÖRELSE MED LACAN

Butlers resonemang kring den heterosexuella matrisen kan användas som redskap för att förstå subjektifieringen, och ur det är *performativitet* vad som kommer att spela störst roll för mig. Synen på performativitet, i förhållande till subjektifieringen, klarlägger också att det är med det reala Butler (1993) framförallt gör upp (något som också ger avspeglingar på det imaginära och symboliska);

Consider the rhetorical difficulty of circumscribing within symbolic discourse the limits of what is and is not symbolizable. On the one hand, the limits to symbolization are necessary to symbolization itself, which produces through exclusion its provisional systematicity. On the other hand, those limits are set by theory remains problematic, not only because there is always a question of what constitutes the authority of the one who writes those limits, but because the setting of those limits are linked to the contingent regulation of what will and will not qualify as a discursively intelligible way of living. (ibid., sid. 190)

Det är alltså med den deterministiska synen (på det reala) som Butler (ibid.) främst gör upp, och det är därigenom synen på könet som prediskursivt lämnats därhän. Detta är varför kön för Butler istället alltid blir en fråga om performativitet, styrt av en (undermedveten) referens i dels det förväntade mönstret (vilket återfinns i den lacanska symboliska ordningen) samt genom ett (undermedvetet) förkastande av en interPELLERAD Andre; ett subjekt som verbaliseras i meningen ”du är inte jag”. För att ett subjekt ska bli begripligt krävs alltså att kön görs rätt och binärt i samband med att begär ordnas, i en situation där detta subjekt

repetitivt ska (försöka) leva upp till den symboliska ordningens manifestation av hegemonisk heterosexualitet.²⁹

Jag har löpande redogjort för att den syn på subjektsskap som jag hämtar från Butler och Lacan (med terminologisk skjuts av Foucault och Althusser) inte bör utläsas som en jämförelse mellan dessa två teoriers separata syn på subjektsskap. Viktigt att belysa (igen) är därmed att jag medvetet valt bort delar av subjektsskapandet för att tydligare fokusera dessa bägge teoriapparater på de interventioner miffoteorin kan göra i en konstruktiv diskussion om subjektet och de mekanismer som föder det.

6. ANALYS

I began writing this book by trying to consider the materiality of the body only to find that the thought of materiality invariably moved me into other domains. I tried to discipline myself to stay on the subject, but found that I could not fix bodies as simple objects of thought. Not only did bodies tend to indicate a world beyond themselves, but this movement beyond their own boundaries, a movement of boundaries itself, appeared to be quite central to what bodies 'are'. I kept losing track of the subject. I proved resistant to discipline. Inevitably, I began to consider that perhaps the resistance to fixing the subject was essential to the matter of hand. (Butler, 1993:ix)

6.1 RÖRLIG SUBJEKTION

Det nära förhållande Butler (1993) menar finns mellan materia och språk, i vilket de båda ses konstituera varandra ur ett ömsesidigt beroendeskap menar jag har en ansevärd effekt på det subjektsskap jag ser mynna ut ur diskussionen mellan miffoteori och queer psykoanalys (sid. 69). En fundamental sådan effekt ger det rumsliga görandet av kroppens början och slut. När miffoteorin, genom exempelvis McRuer (2006) hävdar att det är *miljön* (genom att vara potentiellt funktionshinderande) som skapar avvikande kroppar, menar jag det är möjligt att se den funktionshinderande miljön som konstituerande av distansen mellan kropp och omgivning. Ögonblicket i vilket subjektet blir interPELLERAT som miffa av t.ex. en för hög tröskel, eller en för subjektet otydlig reklampelare, kan också ses vara ögonblicket i vilket tröskeln eller reklampelaren tydliggörs som ickekroppsliga. Men om reklampelaren hade varit avläsbar i en situation i vilken subjektet utrustats med glasögon?³⁰ Hade glasögonen då

²⁹ Jmf resonemanget kring den inre cirkeln av *god sexualitet*; Gayle Rubin [1984] "Thinking sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality" Ur: Abelove, Henry (red) (1993) *The lesbian and gay studies reader* New York: Routledge.

³⁰ Jmf Donna Haraways (1991) "Cyborg Manifesto", en text som hon utvecklade för att undkomma och kritisera (häda) feminismen för sin sekulära hållning och sin koncentration kring stabila subjekt och identiteter. Cyborgen

utgjort en förlängning av subjektet, eller tillförs något annat – en miffoesk kod igenkännbar för såväl subjektet ifråga som för omgivande normatproducerade subjekt. Och vad innebär detta dilemma för subjektskapandet?

I en (butleriansk reviderad) lacanskt psykoanalytisk förståelse av subjektets inträdelse i subjektskapet spelar de tre nivåerna av det mänskliga psyket en avgörande roll, i bemärkelsen att de i mångt och mycket utformar ett ramverk inom vilket subjektionen tvingas förhålla sig. Den heterosexuella matrisen, som Butler (1999) använder som teoretiskt ramverk för att förklara hur producerandet av normativt kön, genus och begär genererar begripliga kroppar är relativt statisk i sin form. Kropparna som produceras uppförs som kopior av de stabila och naturliggjorda kategorierna man och kvinna, vilka ständigt förväntas attrahera och attraheras av varandra (sid. xv). Den heterosexuella matrisens logik är därför tydlig, och kategorierna upprätthålls som naturliga genom performativitet, dvs. repetitiva tal- och handlingsaktioner (ibid.).

Sålunda agerar det ideal som produceras genom performativitet, också den förgrund eller förebild som själva performativiteten behöver; en paradox som i viss mån återspeglar den kritik Butlers subjektskap emottagit för att vara deterministisk. Anklagelsen grundar sig på att subjektionen inträffar *inom* diskursivt och att subjektet, för att nå subjektskapet, måste underordna sig den diskursiva makten. Underordningen sker, precis som jag redogjort för tidigare (och även återkommer till) genom en foucauldiansk internalisering och/eller en althussersk interpellation, och det är den senare som utgör en intressant öppning.

Butler (1997) menar att den althusserska interpellationen i lacanska termer är att förstå som ”a call of symbolic constitution” (sid. 95) vilket genererar en subjektion i vilket subjektet interPELLERAS genom att betecknas som något symboliserbart. Det är således det symboliserbara, regelverket i vilken exempelvis den normativa heterosexualiteten återfinns, som sätter gränserna för vad subjektet kan bli interPELLERAD som, men utgör samtidigt just därför *det som interPELLERAR*. Butlers uppgörelse med och revidering av det reala påvisade att det reala konstitueras genom en växelverkan mellan det symboliska och det imaginära – en reproducerandets paradoxala logik som lösgör det reala från den falliskt prediskursiva determinism som följde den lacanska förståelsen (Butler, 1993:190). Vad som manifesteras som icke symboliserbart – det autentiska som återfinns i det reala – kontrolleras således i en butleriansk förståelse av den heterosexuella matrisen.

bidrar även med en situation i vilken de starka gränserna för mänsklighet (gentemot framförallt teknik och djur ifrågasätts). I relation till just teknik menar Haraway (ibid.) att man genom cyborgens kan ifrågasätta det nu isärhållna förhållandet mellan människa och materia, något som i hög grad är intressant för min uppsats (152ff).

Genom att återgå till reklampelaren, vilken konstitueras som ickekropp genom att samexistera i det rum där subjektet interPELLERAS som miffo, härleds en av de mest fundamentala interventioner jag menar miffoteorin bidrar med. Om det symboliserbara är att begripa som ett dikotomt ordnande av normat/miffo resulterar mötet mellan förbipasserande och reklampelare i en interpellation påverkbar på den butlerianska subjktionen. Vidare påverkas även subjektskapet i det att begripliggörandet, om inte avgörs helt, så starkt influeras av placeringen i normat/miffo-dikotomin. Davis (2002) resonemang om funktionalitet som ursprungskategori blir härmed intressant, eftersom själva den yttre dimension av subjektet kan förstås styras av hur gränserna för kroppslighet konstitueras. Gränserna görs å sin sida alltså genom samspelet mellan (i detta fall) skylten och subjektet.

Ytterligare en intressant intervention uppkommer i detta möte mellan reklampelaren och den förbipasserande. För medan reklampelaren kommer att – något vi med stor säkerhet kan anta – konstitueras som ickekropp i varje nytt möte med en ny förbipasserande är det svårare att på förhand avgöra vad som händer med den förbipasserade. Det är just detta jag menar är en av de mest centrala interventioner miffoteorin har på det butlerianska subjektskapet: ifrågasättandet av stabiliteten i subjktionen. För medan den heterosexuella matrisen kontrollerar gränserna för det symboliserbara, internaliseras det performativa uppförandet av stabila kategorier genom regelverk (heterosexualitet) och blir således den helhetens illusion det fragmenterade subjektet förhåller sig till i det imaginära. Genom att försöka närma sig spegeljagets helhet tvingas subjektet således uppföra matrisens regulativa spel som en väl inövad omgång av *Följa John*. I fallet med reklampelaren upprättas dock dessa spelregler i enlighet med ett annorlunda mönster för symboliserbarhet, upprätthållet av en situationens logik. Den förbipasserade ska, för att resten av kedjan ska bli möjlig, registrera inte bara skylten utan även bearbeta och förstå dess budskap. Vad händer då om den förbipasserande de facto *inte* ser skylten, om personen – som varandes utan hjälpmedel på en främmande väg – *går in i* skylten? Reklampelaren har i detta rum konstituerats som (minst) två fenomen: ickekropp men också funktionshindrande. Den förbipasserande har i sin tur på ett ögonblick, baserat på ett enda möte med reklampelaren, *blivit ett miffo*. Men om vårt nu interPELLERADE miffo fortsätter sin promenad – lätt generad av det stigma miffopositionen medför – uppför en trappa, har då inte personen konstituerats som normat? I mötet med trappan interPELLERAS subjektet plötsligt i en rivaliserande position, och till skillnad från möjligheten att repetitivt spela upp heterosexualitetens man och kvinna är det med miffoteorins intervention plötsligt *miljön* (beroende av en större samhällsekonomisk planering) som avgör fundamentala delar av subjktionen. Miffoteorins intrång på den queera psykoanalytiska synen på subjektskap

har härigenom resulterat i två tveklöst viktiga aspekter: för det första styrs subjektionen av inte bara ett samspel mellan språk och materia, utan påverkas fundamentalt av (politiska) krafter bakomliggande själva utformandet av den materia som intervenerar subjektionen i form av t.ex. en reklampelare eller en trappa. För det andra konstruerar varje sådant möte subjektet gör med omgivningen ett nytt kontextuellt nu där kriterier för normat- respektive miffositionen dikteras. Vad som hjälper i mötet med en potentiellt funktionshinderande reklampelare är inte per automatik samma egenskap som möjliggör ett fungerande samspel med en trappa, och även om det är fullt möjligt för en individ att passera både en reklampelare och en trappa utan några större komplikationer är det inte möjligt att genomgående passera som normat.

6.2 SPEGELJAGETS SUBJEKTSKAP

En central tanke jag tar fasta på ur Davis (2006) resonemang kring miffoteori är den *rädsla* han menar finns hos (kontextuellt) funktionsfullkomliga³¹ inför en *farlig* subjeksposition som miffo. Det faktum att miffositionen står beredd att omfamna individer när som helst föder en skräck;

[...] what people fear is that disability is the one identity one may become part of but didn't want. This is the silent threat that makes folks avoid the subject, act awkwardly around people with disabilities [...]
(Davis, 2002:4)

Denna rädsla föder en ovilja att benämna miffot och därigenom även att diskutera den potentiella positionen och jag menar att den rädslan kan ses internaliserad i den subjektion som (kontextuellt) formulerar subjektet. Den strävan som finns att bli begriplig, att upprätthålla kategorin *människa* som stabil och naturlig – på det sätt Butler (1999) menar sker med människan som binärt könad – menar jag förstärks i (re)presentationen av kroppen.

Rädslan kopplad till det stigma som följer miffositionen kan i en bemärkelse ses utgöra en viktig komponent i *talet om kroppen* (för att parafrasera Foucault³²) dvs. den diskurs inom och genom vilka kroppar konstitueras. Butler (1997) ser, som jag tidigare klarlagt, subjektets underordning gentemot den diskursiva makten som en ofrånkomlig del av den subjektion

³¹ Något Davis (2002) refererar till som TAB – Temporarily Able-Bodied, för att ytterligare understryka det flyktiga i normatpositionen (sid. 36)

³² Som i *Sexualitetens historia. Band 1 Viljan att veta* (2004) beskriver ”talet om könet” som en del i vad som grundlade reglerande diskurser kring sexualitet (sid. 50).

som förekommer subjektskapet. De två typer av underordning som är centrala för Butler – Foucaults och Althusser – ger här en intressant intervention.

I enlighet med den foucauldianska tolkningen måste subjektet, för att bli begriplig som människa alltså även internalisera detta tal om kroppen och därigenom *bli reglerad* av det. Det samspel Butler (1997) menar finns mellan psyke, makt och subjekt gör att makten, som finns kopplad till denna andradierande diskurs om kroppen, internaliserad påverkar det skenbart fullkomliga spegeljag som möter subjektet i det imaginära, på ett till synes tautologiskt vis. Avsaknaden kan ses determinerad genom internaliseringen av ett tal om kroppen impregnerat med rädslan för den *avsaknad* en miffoposition i sig innebär, i det att aldrig finnas som något självständigt utan ständigt konstitueras i motsats till normaten – det hela.

Genom att istället skildra det underordnande momentet i relation till interpellationsbegreppet ser vi hur rädslan sammankopplat med miffopositionen föder en (undermedveten) vilja hos subjektet att i mötet med den funktionshinderande omgivningen missförstå interpellationen och ge ett svar som skulle kunna förstås i termer av ”goddag yxskaft”.

Det som i praktiken kan manifesteras sig i en ovilja att söka läkarhjälp trots att behovet kroppsligen kallar, betyder i relation till denna diskussion att subjektet förnekar alla indikationer på något annat och missförstår sitt *spegeljag* som normat. I det förlösande ögonblicket i vilket ”du är inte jag” uttalas så förläggs miffoeska egenskaper till ett skapat ”du”, en kalejdoskopisk version av subjektets spegelbild. Helt enkelt tycks vardagliga ting som att undvika att med ett telefonsamtal till läkaren få reda på sitt hälsotillstånd manifesteras möjligheten att *skjuta upp* konfrontationen med den möjliga och besvärliga miffopositionen. Detta är intressant av flera anledningar, men kanske främst eftersom det erbjuder en *mellanposition*, mellan att i ett interPELLERANDE ögonblick inta ett subjektskap präglat av ett miffoeskt samspel med en funktionshinderande omgivning eller ett subjektskap präglat av att i samma möte med omgivningen *klara sig* och uppvisa normata drag.

När subjektet underordnar sig den diskursiva makten, svarar subjektet den interPELLERANDE kroppsliga diskurs som innehåller rädslan som internaliseras till att bli en del av det ramverk inom vilket subjektionen som föregår subjektskapet kan intas. Möjligheten att svara *fel* eller *undvikande* på interpellationen erbjuds i och med möjligheten att *klara sig ur* mötet med en funktionshinderande omgivning utan att det miffoeska *syns utåt*. Jag tolkar det som en mellanposition eftersom det förr eller senare inte går att förneka kroppsligheten; det miffoeska hinner ikapp eller manifesteras sig på annat sätt, tydlig(are) för subjektet. Det är

just denna insikt som föder och göder den rädsla Davis (2002) påtalar och som driver processen vidare.

När subjektet reflekterar över sitt spegeljag kan rädslan alltså leda till att subjektet förnekar det som inte får finnas – något som i sin tur kan ses vara en spegling av hur det kontextuella mötet mellan kropp och omgivning utspelat sig – och förpassar det miffoeska till det symboliskas andradiering. Det symboliska rymmer således i det här fallet förnekade *egenskaper* hos subjektet, uppmärksammade av ett ickepasserande. Detta påverkar vidare det *reala*³³ som, efter den inom- och utommänskliga kamp subjektet för, ändras dynamiskt för att bibehålla sin stabilitet. I och med denna process skiljs det subjektskap individer blir *tillskrivna* och det subjektskap individen *tillskriver sig själv*. Möjligheten att förneka miffoeska drag (hos spegeljaget) som uppkommit i relation till en funktionshinderande omgivning gör att subjektskapet kan ses vara resultatet av ett dubbelt görande, ett görande *för sig själv* och ett görande *för andra*.

Men som konkluderats tidigare kan miffoeska drag inte alltid förnekas, och det jag tidigare relaterade till som skapade termen mellanposition kan också förstås som ett görande möjliggjort av det tema som i disability studies diskuterats i termer av synliga respektive osynliga handikapp. Helt enkelt blir det en fråga om subjektets möjlighet att *passera* som normat, ett görande som också underlättas med hjälp av tekniska möjligheter som erbjuder människan att dölja sina miffoeska drag. Ett sådant exempel skulle kunna utgöras av kontaktlinser möjliga att ha under längre perioder, något som skapar en osynlig miffoposition hotad att exponeras genom att bluffen *avslöjas*, exempelvis genom att kontaktlinsen faller ut.

Den osynliga och den passerande miffopositionen har en viktig sak gemensam, som återknyter till själva den drivkraft som från första början skapade dem: rädslan (att *avslöjas* som miffo). Möjligheten att reglera kroppen skall dock inte ses som ett situerat, sporadiskt görande allena utan en effekt av förhållandet människan enligt Davis (2002) tvingas ha med sin kropp (för att upprätthålla kraven på medborgarskap). När vi *håller av* kroppen konsumerar vi omvårdnadsprodukter i en strävan efter att uppnå en normal och naturlig kropp medan när vi *bryr oss om* kroppen knyts den samhälleliga ekonomin³⁴ till kroppen genom sjukvårdsindustri och medicinsk forskning (sid. 28). Davis (ibid.) förordar även ett tredje förhållande, ett sätt att *bryr oss för* kroppen, vilket innebär en början till ett dismodernt

³³ Viktigt att poängtera att när jag nu hänvisar till ett skeende i det *reala* använder jag Butlers reviderade syn på det, i vilken en (prediskursiv) determinism undviks vilket möjliggör den dynamiska påverkan jag menar *mellanpositionen* för med sig.

³⁴ Det är t.ex. viktigt att hålla i åtanke att stora ekonomiska investeringar gjorts från samhällets sida för att sköta om (och därmed upprätthålla) miffoeska kroppar, genom t.ex. verksamhet under Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshinderade.

förhållande till kroppen där dess diskursiva reglering problematiseras och där "the oppression of so-called abnormal bodies" ifrågasätts (ibid.).

Denna sista kommentar förtjänar egentligen mer utrymme än vad jag i relation till just ramverket kring subjektskapet kan bringa, men bör ändå lyftas fram. De autonomibetonande begrepp som Garland Thomson (1997) ser som sammankopplade med medborgarskap, synliggörs även av Susanne Berg (2005) som räds att de ökade välfärdsinsatser som det svenska samhället bidrar med i gengäld kräver stora portioner medborgarskap, just eftersom att det tvingar subjektet att göra avkall på en del av autonomi. Med andra ord framträder en bild i vilken den välfärdsapparatur vars syfte formuleras i termer av solidaritet, i själva verket essentialiserar funktionshinderskapet och därmed bidrar till att stigmatisera det miffoeska. Vidare innebär detta att den rädsla jag argumenterat för kan leda till ett "goddag yxskaft" som svar på en miffoesk interpellation, skulle kunna härledas till rent konkret socioekonomiskt politiska beslut. Davis (2002) kopplar samman detta med en grundläggande kapitalistisk logik, i vilken det normata kroppsidealet härstammar från en syn på arbetaren som utbytbar (sid. 110f).

6.3 ATT (UNDER)MEDVETET (MIFF)FÖRSTÅ SIG SJÄLV

När Butler menar att subjektpositionen är beroende av att individen genomgår en subjektion i vilken den interpelleras, menar hon också att den process i vilken individen mänskliggörs och ges handlingsmöjlighet sker diskursivt. Det senare får konsekvensen att subjektets faktiska handlingsmönster kan ses vara deterministiskt avhängigt den process i vilket subjektskapet intas, och det blir svårt att se hur subjektet egenkraftigt ska kunna opponera mot en diskurs, om den senare dikterar gränserna för subjektets mänsklighet. Frågan som oundvikligen uppkommer blir den om motståndet, om dess (o)möjliga existens och potential.

Miffoteorins interventioner på det här området menar jag ger en spännande infallsvinkel att ta hänsyn till, i vilket miffo som politisk position blir central. Positionen, menar Davis, bör ses som ett sätt att göra upp med de stigmatiserade konsekvenser ett icke-passerande ger – ett synsätt som kan argumenteras inneha en större portion handlingsfrihet än den som Butler tillskriver subjektet. Detta exemplifieras av Hellman (2004) som i sin artikel "Blind fläck" även sätter miffopositionen i samband med positionen som queer;

'Vi är precis som ni bara lite annorlunda' skulle ersättas med: 'we're here, we're queer, get used to it!' Nu skulle äntligen kropp, identitet, norm, makt och sexualitet diskuteras på allvar. Vad skönt att kunna stövla ner på s/m-klubben med sina protesben och läxa upp en slav med kryckorna.

Frågorna som därigenom uppstår cirkulerar kring möjligheten för subjektet att genom subjektion interPELLERAS som defekt, utan att själva subjektets förståelse av sig förkastas till den symboliska ordningens andradierande diskurs. I det ögonblick då individen interPELLERAS befinner den sig i en process av subjektion, vilken jag tidigare hävdade är beroende av huruvida mötet med omgivningen genererat ett passerande eller inte. Det subjektskap som diskuteras här är det som efterföljer ett ickepasserande; en miffosk uppvisning av det defekta. Detta subjektskap görs således i relation med andra, ett här relativt brett begrepp involverandes även ett dynamiskt samspel med den andradierande reaktion ickepasserandet har på den symboliska ordningen, och i förlängningen även jagförståelsen i det imaginära.

Att förstå sig själv negerande, knuten till ett ickepasserande, innebär i min mening med andra ord en medveten *mifförståelse* av den interpellation som omgivningen gör med individen alltmedan denna uppträtt miffoskt genom att inte passera. Det är en situation i vilken subjektet accepterar spegeljagets defekter och disidentifierar sig med det på det sätt som sker igenom möjligheten att iklä sig ett funktionshinderskap; att bli ett *miffo*.

Detta att *bli* ett något man *är*, blir centralt i Butlers (1993) resonemang kring performativitet, och en viktig väckarklocka inför de fel som drabbat resonemanget tidigare. I *Bodies that matter* rentvår Butler tydligt performativiteten från att vara ett presubjektalt görande – ett vanligt missförstånd efter *Gender Trouble* – och förtydligar hur det interPELLERADE subjektet genom benämmandet *gör* (kön) rätt (Butler, 1993:2ff). Detta görande har av Butler tidigare även kallats för nödvändigt drag, och kretsar kring en performativitet genom vilken subjektet *blir* något det ”från början” *var*. Möjligheten att iklä sig en lesbisk identitet utmanar inte den lesbiskt tidigare konstruerade självbilden, utan kompletterar den i en offentlig görandeprocess. Att göra sig själv till ett miffo, dvs. att *förstå* sig som och *uppträda* som ett miffo, är således inte en performativ handling utförd av ett presubjektalt jag, utan det handlingsutrymme som mynnar ut ur subjektskapet är en förutsättning för görandet. Således borde en miffoposition enbart vara tillgänglig ett subjekt som begripliggjorts/interPELLERATS som miffo (Ur: Salih, 2002:99fff).

Att efter mötet med en funktionshinderande omgivning bli *benämnd* miffo är dock inte att förstå som ett kausalt mönster: den miffoska kroppens subjektskap färgas efter det interPELLERADE ögonblicket antingen som en dikotomisk spegling av det normata (funktionsnedsatt) eller genom ett politiserande av positionen (funktionshinderskap). Distinktionen är den miffoska, mellan vad personen *är* och vad personen *gör* och kan vidare ses utmana den grundläggande frågeställningen: *är* människan sin kropp eller *har* hen den?

Frågan kan börja diskuteras ur dess konsekvenser, och en tydlig sådan uppmärksammades av Butler redan tidigare i denna studie: "Does anything *matter* for poststructuralism?" (Butler, 1993:28).

En början till ett svar kan urskönjas här; och jag vågar mig på ett milt jakande, en försiktig nickning och manar till eftertanke. Visst spelar kroppen och materian *roll*, men poststrukturalismen hjälper att ifrågasätta de direkta och orsaksbundna sambandsföreställningar som diskursivt knutits till den. "Always already implicated in each other, always already exceeding one another, language and materiality are never fully identical nor fully different", menar Butler (ibid., sid. 69). Därigenom understryks hur det språkliga strukturerade omedvetna är med och konstruerar/konstituerar den materiella kroppen, som redan fanns där.

Bekömandet av kroppen, kan tas som exempel. Födelseögonblicket i vilket Butler poängterats barnets interpellation till subjektskap som varandes beroende av den performativa termen "det är en flicka/pojke!" kan i miffoeska termer översättas i termer av en annan födelse, som sker repetitivt på ett annat sätt (Salih 2002:139). Födelseögonblicket menar jag här kan förstås som de möten med en potentiellt funktionshindrande omgivning som kroppar genomgår, genom vilka ramarna för det kontextuellt definierade subjektskapet bestäms/benämns. I relation till det resonemang jag anfört tidigare angående passerandet som avgör subjektets begripliggörande för sig själv och/eller för andra kan ses hänga ihop med den miffoeska födelsens, där det performativa *utropet* inte uttalas av läkare utan av vem som helst som *avslöjat* ens miffoeska uppvisning, vem som helst som bevittnat ett ickepasserande har genom sin blotta existens proklamerat en lika performativ term som läkaren vars yrkesuppgift (outtalat) inkluderar bekömandet av kroppar.

Det kritiska funktionshinderskapet, möjligheten att utifrån en passerande kropp iklä sig en miffoesk (politisk) position och därifrån ges handlingsutrymme får inte, såsom jag konstaterat tidigare, ses som ett presubjektalt görande utan ett sätt för subjektet att imitera vad som (ska) uppfattas som stabilt och naturligt (Berg & Grönvik, 2007). Den intressanta distinktionen som uppstår när det står klart att kategorin som ska uppträda stabil (vare sig det gäller kön eller funktionalitet) är konstruerad, blir den mellan *performativitet* och *drag*. Där argumenterar Butler (1997) för att en *mans* performativa görande av kategorin "kvinna" (felaktigt) uppfattas vara mer av ett femininitetsdragande än en *kvinnas* dito (sid. 145f). Resonemanget knyts vidare till en del av den Freudianska psykoanalys jag valt att bortse från i min analys, men resonemanget fortsätter att även dessförutan väcka mitt intresse. Finns det ett större subversivt kapital att väcka hos den (till synes) normata än den miffoeska kroppen?

Påverkar en iklädd miffoposition det stabila i kroppsligt uppförande om kroppen som iklätt sig positionen passerar som normat?

När Berg och Grönvik (2007) diskuterar det svenskproducerade "CP-magasinet" som sändes på SVT under våren 2004 och upptar ett scenario relaterat till just denna frågeställning. Jag menar att vad som här tolkas utgöra en basis för synliggörande av den förhärskande dikotomin normat/miffo också kan härledas till det undermedvetna skeende kring subjektskap som påverkas av den möjlighet som scenariot erbjuder.

I flera inslag intervjuar normaten Carina Berg [*sic!*] makthavare medan hon spelar funktionshindrad. Hon låtsas ha tics, skuttar runt och ställer skenbart naiva och genomträngande frågor. Förmodligen porträtterar hon en stereotypisk syn på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar [...] Hennes gestaltning av den funktionshindrade identiteten gjorde intervjupersonens funktionsfullkomlighet synlig. (sid. 6)

Det kritiska funktionshinderskapet som kan påstås medföra liknande konsekvenser för mötet mellan ett självproklamerat *miffo* men till synes (kontextuell) normat och en ickemiffoidentifierad (kontextuell) normat, kan i ljuset av detta påkallade populärkulturella scenario ändå mana fram ett möte med (inte enbart) en potentiellt funktionshindrande omgivning. Den ickemiffoidentifierade (kontextuella) normaten tvingas möta själva *ickepasserandet*. Mötet som Berg och Grönvik (ibid.) menar genererar ett uppmärksammande av dikotomin, är också en konfrontation med en Andre som det normata subjektet kan distansera sig ifrån. Själva rädslan för det miffoeska kan förläggas utomkroppsligt på den ickepasserande alltmedan "du är inte jag" förkroppsligas.³⁵ Dock håller jag inte med Berg och Grönvik (ibid) som avslutar resonemanget med att påstå att:

Samtidigt medförde denna iscensättning av den funktionshindrade identiteten inga konsekvenser för Berg [*sic!*] personligen. Hon behöll sin överordnade position med full kontroll över intervjusituationen. Och efter denna kasserade hon helt enkelt den funktionshindrade identiteten som en gammal kappa. (ibid.)

Att klä på och av sig en rädsla stark nog att inverka på subjektionen går inte att jämföra med en gammal kappa. I själva verket menar jag att den med rädsla impregnerade kappan lämnar avtryck på subjektet, som genom själva iklädandet måste klargöra gränsen mellan sig själv och kappan, och framförallt i avklädandet måste försonas med de aspekter ur miffopositionen

³⁵ Måhända gör det mig cynisk men i en diskussion rörande subjektskap genom (dis)identifikation har jag svårt att se hur mötet med ett ickepasserande subjekt skulle öka omfamnandet av normatens egen miffoeska karaktär, när själva rädslan för det miffoeska är vad som driver möjligheten att missförstå sitt ickepasserande.

hen inte kan kassera. Vad händer exempelvis med den undermedvetna gränsen mellan normat/miffo, symboliserbar genom det symboliskas andradiering, om Carina Bergs öga börjar rycka *efter* att hon kastat undan miffopositionen? Hur yttras ”du är inte jag” med bestämdhet om du:et just iscensatts framför publik, och egenskaper hos detta konstruerade ”du” plötsligt uppkommer även hos ”jaget”? Således menar jag att det med berätt mod iklädda funktionshinderskapet innehar konsekvenser som överskrider synliggörandet av dikotomin normat/miffo.

Detta *mifförstånd* inverkar på själva konstellationen normat/miffo, något McRuer (2006) tar fasta på och hävdar vidare att detta de facto leder till repetitiva krissituationer för normaten. I den normata positionen har decennier av frigörelsepolitisk strävan internaliserats och det subversiva återfinns i den förskjutning av stabiliteten hos den normata positionen som därmed skett. Konsekvensen stavas i andra termer som *tolerans* och *flexibilitet*, menar McRuer (ibid.), och hävdar att den normata positionen kvarhålls genom att acceptera en viss rörlighet i passerandet (vilket t.ex. kan förstås som att ett visst mått av ickepasserande accepteras utan att direkt leda till en miffoposition³⁶) samt ett visst mått av tolerans gentemot ickepasserande³⁷ (sid. 18).

Kvar blir frågan om subjektskapet, och vilka konsekvenser förskjutningen av stabiliteten inom normatposition tillika möjligheten att disidentifiera sig med spegeljaget har på subjektionen. Den medvetna miffoeska identifikationen måste för det första ses ha en inverkan på subjektets handlingsmöjligheter i och med att den verklighet i vilken miffopositionen är stigmatiserad blir verklig för subjektet även i det reala. Den kullkastning av stigmat, i vilket subversiv styrka dras ur ett tillskrivet och erkänt (makt)underläge har ur ett queert psykoanalytiskt synsätt en motsvarande effekt och process i det undermedvetna.

En tolkningsmöjlighet inspireras av det som presenteras av Butler (1993) i diskussionen kring det som förnekas i/från det symboliska, och istället återkommer i det reala. Detta representeras av ”signifiers that have been part of the symbolization and could be again, but have been separated off from symbolization to avert the trauma with which they are invested” (ibid., sid. 204).

Den *rädsla* som tidigare konstaterats driva möjligheten att förneka miffoeska representationer synliggjorda hos spegeljaget, kontrasteras nu med ett trauma inkorporerat i den Andres diskurs, reflektivt sammanbunden med det imaginäras organisering. Traumat

³⁶ Ett exempel på detta kan vara den tolerans för synfel som gör att jag inte per automatik blir *tolererad* på samma sätt som glasögonbärare, som jag blir som rullstolsbunden.

³⁷ Något som tydliggörs t.ex. genom tillgängliggörande av byggnader och lokaler, samt en lagstiftning som inkluderar personer med funktionsnedsättning i målgruppen som skyddas mot diskriminering.

kopplat till det stigma som följer det miffoeska ickepasserandet kan ses förnekas även i det symboliska och därmed bli en del av det reala, vilket på ett sätt kan ses förklara både det symboliska och imaginäras struktur. Således blir stigmat inte förknippad med de *farliga* känslor som drev och initierade förnekandet utan istället möjlig att återuppta och *använda* som identitet.

Butler har anklagats för att ge subjektet en väldigt begränsad motståndskraft, något exempelvis Salih (2004) tar upp, alltmedan Davis och McRuer trycker hårdare på – den dismoderna – miffoidentifikationens subversivitet. Icke passerandet genererar således två (o)medvetna handlingsalternativ: identifikation och disidentifikation, varvid det senare erbjuder denna utmaning mot Butlers subjektskap som möjliggör den miffoeska identiteten samtidigt som subjektskapet behålls intakt.

6.4 DEN UNIVERSELLA TRAPPAN

Om den symboliska ordningen – på ett liknande sätt som jag visat Butler menar det reala är diskursivt strukturerat – med miffoteorins intrång på queer psykoanalys, är att betrakta som diskursiv finns därmed en subjektion som tvingar subjektet att ständigt omförhandla sitt eget subjektskap. Den repetitiva subjektionen, beroende av yttre stimuli som frambringar interpellationer, är dock inte att enkom förstå som en kroppens logik, utan något jag menar utgör en teoretisk modell att använda för förståelsen av subjektskap;

When we think about normality, people in disability studies have generally made that error, I would say, of confining our discussions more or less exclusively to impairment and disease. But I think there is really a larger picture that includes disability along with any non-standard behaviors. Language usage, which is as much a physical function as any other somatic activity, has come subject to an enforcement of normalcy, as have sexuality, gender, racial identity, national identity, and so on (Davis, 2002:104f).

Denna koppling till intersektionalitet, och dynamiskt flexibla identiteter som alla gör anspråk på *naturlighet*, menar jag är av högsta vikt att göra då sättet på vilket teoribildningen utvecklats förståelsen för diskursiva identitetsformationer till stor del kan sägas ligga till grund för den syn på diskursivt subjektskap som jag utvecklar i min uppsats. Att hävda miffoteorins universalitet kan verka färgat av hybris, men frambringar enligt mig snarare än synen på funktionshinderskap som föregångsidentitet (vilket Davis de facto till stor del

hävdar³⁸) en syn på en förgänglig normalitet och därmed ett kontextuellt föränderligt ideal att förhålla subjektets eget begripliggörande till. Också McRuer (2006) slår fast att ”abled-bodiedness, even more than heterosexuality, still largely masquerades as a nonidentity, as the natural order of things” (sid. 1). Det nära förhållandet som finns mellan olika maktordningar hänger alltså samman med dess upprätthållande av normalitetens logik, och konsekvenserna av deras andradierande mekanismer skönjas genomgående om avvikaren så kallas kvinna, flata eller miffo. Detta slår även Susanne Berg (2006) fast i den självbiografiska debattartikeln ”Vems handikapp?”;

Välfärd och medborgarskap är inte synonymt. Detta inser jag så långsamt när en vän från Sydafrika påpekar: »ni har sålt ert medborgarskap för höj- och sänkbara köksskåp och servostyrda bilar.« [...] det är lätt att jämföra med integrationsdebatten (sid. 36).

Genom detta något raljerande resonemang påvisar Berg (ibid.) hur avvikaren – om hen så kallas *invandrare* eller *person med funktionsnedsättning* – i det svenska välfärdssamhället inkluderas till priset av tacksamhet och assimilation. Detta menar jag pekar på två intressanta teman: för det första tydliggörs hur samhällets organisering påverkar gränserna för kroppslighet genom ett dynamiskt samspel mellan det mer svårgreppbara fenomenet normatproducerande diskurser om kroppen och det rent fysiska i t.ex. arkitektur som dessa diskurser genererar. För det andra synliggörs hur denna växelverkan mellan dagspolitiska beslut och andradierande diskurser fungerar på väldigt liknande sätt, oavsett vilken typ av avvikare respektive norm som för tillfället produceras. Den intersektionella tråden är sålunda applicerbar på flera olika nivåer av mitt resonemang kring subjektskapet. Dels genererar den en grundläggande förståelse för olika maktordningars intra-aktion, dels luckras den andradierande processen upp och kan förstås äga rum varje gång subjektet möter hinder som tvingar henom att omformulera sitt subjektskap: något som med miffoteorin i bakhuvudet kan inträffa vid varje möte med en potentiellt funktionshindrande miljö.

Med denna logik menar jag att det är relevant att diskutera den begreppsapparat genom vilken vi förstår dessa, nu intimt sammankopplade processer. Framförallt vill jag argumentera för tjänligheten hos begreppet »normat« inom denna mer övergripande förståelse av idealkonstruerandet och dess inverkan på subjektionen. Begreppets miffoteoretiska användningsområde signalerar funktionsfullkomlighet, men jag menar att

³⁸ Han argumenterar till exempel genom påståendet: ”what is more representative of the human condition than the body and its vicissitudes?” I inledningen till *The Disability Studies Reader*.

anspelningen på normalitet (ett begrepp jag tolkar vara en till individer förmanande/uppmanande form av naturlighet) gör att det blir applicerbart även i relation till *min* universella trappa. Det normatproducerade skiljer sig sålunda från gång till gång, men innehåller den uppsjö av olika performativt naturliggjorda ideal som på olika sätt medverkar i den interPELLERADE process där individen söker nå subjektSposition. Det normata blir således precis så språkligt och fysiskt öGREPPBART som det från början alltid varit, och rymmer därmed de många intersektionella invändningar som i den här punkten av min analys knappast behöver artikuleras. Själva det faktum att funktionalitet både inte kan och samtidigt måste³⁹ ses som *ett i raden* av olika normatproducerande, andradierande diskurser gör att de budskap som finns med i makten som subjektet måste underordna sig för att närma sig subjektskapet bär mer än en skrämmande miffoposition. I samma ögonblick interPELLERAS subjektet kanske också av möjligheten att bli (o)mänskliggjord som både kvinna, homosexuell och gammal; alla tre termer som dessutom – för att ytterligare röra till det – fylls med olika innebörder i varierande kulturella och historiska nu.

Med den syn på normalitet och interPELLERANDE normatproducerande omvärld som miffoteorin för med sig framstår det som svårt att vidhålla den heterosexuella matrisens statiska roll i subjektionen. Istället för miffoteorin in en rörlighet, en intersektionellt inspirerad förståelse av subjektionen där interPELLATIONEN inte behöver ha sitt ursprung i något så funktionalitetsbetonat som en funktionshinderande trappa, utan rent av kan skönjas i språkbruk eller hudfärg.

Här framlägger dock Butler (1999) en intressant poäng i kontrast till den tänkta universella trappan jag menar att miffoteorin lyfter fram. Den interPELLERANDE omgivningen kan inte förstås värdeneutralt; könet föregår alltid kroppen som möjliggör subjektskapet, menar Butler.

It would be wrong to think that the discussion of “identity” ought to proceed prior to a discussion of gender identity for the simple reason that “persons” only become intelligible through becoming gendered in conformity with recognizable standards of gender intelligibility (Butler, 1999:22).

Denna diskussion om hönan och ägget kan verka fruktlös men kan ses bli konstruktivt interVENERAD genom McRuers (Ur: Davies, 2006) försök att läsa samman queer - och miffoteori. I en analogi till Adrienne Rich tongivande text om obligatorisk heterosexualitet klagöRS en förståelse av den obligatoriska funktionsfullkomligheten (ibid., sid. 302ff). Den

³⁹ I relation till Nina Lykkes interVENERANDE term: *intra-aktion* som jag tagit till mig.

obligatoriska funktionsfullkomligheten ligger, i ett dynamiskt samspel med den obligatoriska heterosexualitet som föreligger Butlers heterosexuella matris, som ett outtalat utgångskrav på kroppen/individens som ska bli interPELLERAD in i subjektskapet.

Vad Berg & Grönvik (2007) lyfter fram är konsekvensen av att funktionsfullkomlighetens logik är att framstå som naturlig blir att den inte är identifierbar; den utgör en ickeposition varefter den position som synliggörs är den miffoeska. Detta är på ett sätt en direktöversättning av det sätt på vilket Butler (1999) menar att individen under subjektionen förhåller sig till en *naturlig* heterosexualitet uppbyggd kring en binär förståelse av kön och dikotomt ordnade begärsmönster. Skillnaden, såsom jag uppmärksammat tidigare, är den förskjutning som finns mellan den obligatoriska heterosexualitet vars konfiguration går att begripa genom en särskådning av den heterosexuella matrisen, och funktionsfullkomligheten som är i beroendeställning gentemot en funktionshinderande omgivning. Dess sammansättning kan inte ens beskrivas genom en additiv formel i vilken alla egenskaper som krävs för att passera i *samtliga* möten med omgivningen (en uppenbar omöjlighet) eftersom en ofrånkomligt nödvändig egenskap i ett annat rum kan utgöra just den egenskap som miljön funktionshinderar.

Den kontextuellt definierade funktionsfullkomligheten kan därmed istället interPELLERA till Butlers mer statiskt ordnade normata heterosexualitet genom att utmana den stabila köns/genus/begärskonfiguration som ligger bakom den. Kanske är även heterosexualitet rörligt, beroende av faktorer som klass, språk, religion etc.?⁴⁰

Det är precis denna sista fråga jag tar fasta på i mitt något övermodiga anspråk på den universella trappan; dvs. en förståelse av andradierande mekanismer kopplade till makt som påverkar subjektionen, och i slutändan på subjektskapet självt.

Jag menar att miffoteorin har en styrka i det att den kommer ur ett försök att förklara de mekanismer som föreligger uppdelningen i normat/miffo genom att sammanföra en rad olika konstellationer⁴¹ knutna till en liknande typ av funktionshinderskap, såsom funktionsnedsättning avseende hörsel, rörlighet, perception, syn etc. Genom den processen har det dock fortfarande funnits en medvetenhet om konstellationernas inbördes olikheter och svårigheten med att föra dem samman under en paroll som signalerar en funktionsrelaterad gemensam avvikanderoll.⁴²

⁴⁰ Detta är också något Butler (1999) själv uppmärksammar i första kapitlet till *Gender Trouble*.

⁴¹ Jag undviker formuleringen "grupper" för att än mer understryka sammansättningens komplexitet.

⁴² Harlan Lane (Ur: Davis, 2006) diskuterar detta främst kopplat till konstellationen Döva (skrivet med stort D för att understryka att det är frågan om en konstruerad kategori) som inte per automatik ser sig inneha ett funktionshinderskap utan där avvikanderollen snarare kopplas till att man som "grupp" kommunicerar genom ett

Möjligen uppmärksammar detta en svaghet hos queerteorin där den kritiska ifrågasättningen av kön ändå lett till en teoretisk modell i vilken görandet av kön kopplas till en enhetlig förståelse av det normata. Den diskursiva funktionsfullkomligheten undslipper de maktrelaterade komplikationer som jag menar annars gärna medföljer en förståelse av konstruktionen av subjektionen, en process som riskerar skrivas i ett alltför specifikt kulturellt och historiskt nu utan att närmre redogöra för detta.

Den universella trappan blir således ett sätt att betrakta maktordningar per se som konstruerade andradieringsmekanismer uppbyggda kring diskursiva, ouppnåeliga normatpositioner intervenerade av en intersektionell omvärldsforståelse i vilken en maktordning inte ens i ett analytiskt rum kan separeras från en annan utan att något signifikant går förlorat. Denna normatposition, intervenerad av ideal kring etnicitet, kön, rörlighet etc., (re)produceras således kontextuellt och synliggörs enbart som en dikotomisk motpart till den typ av miffoeska performativa handlingar individen uppför i mötet. Det är således denna trappa, där – för att dra metaforen ytterligare längre – trappstegen symboliserar de nivåer av *passerande* som i sin tur påverkar de olika nivåer av subjektskapet jag redogjort för tidigare.

7. SAMMANFATTANDE SLUTSATS

Med min uppsats ämnade jag att föra samman den diskussion kring (gränser för och konstruktionen av normat) kroppslighet som miffoteorin för fram, med den förståelse av subjektskapet som konstruerat i ett samspel mellan makt, psyke och subjekt som Butler frambringar. Jag ville undersöka huruvida den mer handgripliga diskussion om kroppens materia som miffoteorin berör i relation till funktionalitet och det normata, skulle påverka det poststrukturalistiska subjektskapet, och vilken typ av subjektskap som då skulle infinna sig.

I och med att miffoteorin bidrar med en syn på att gränsen för kropp och materia dikteras i det rum där en potentiellt funktionshindrande miljö uppkommer, blir det därigenom en ökad betoning på kontextualitet som ligger till grund för de dynamiska subjekt som min uppsats frambringar. Medan Butlers heterosexuella matris är relativt stabil i sitt (re)producerande av imitationer av de naturliggjorda kategorierna (heterosexuell) man och kvinna i vilket både subjektskap och potentiellt motstånd kan ses determinerat av diskursen, bidrar miffoteorin med en möjlighet att se det ideal som naturaliseras som kontextuellt definierat i en ännu längre utsträckning. På så vis blir, menar jag, dynamiken psyke, subjekt och makt både

annat språk än majoritetsspråket; i en svensk kontext på svenskt teckenspråk snarare än svenska. Detta gör att konstellationen snarare passar in under ett konstruerat etnicitetsparaply.

tydligare och mer rörlig. Med mitt exempel kring den förbipasserade och reklampelaren uppvisas just denna rörlighet, ur vilken jag hävdar att ramarna för subjektskapet definieras kontextuellt. Rörligheten i det miffoeska, det faktum att en och samma egenskap i ett rum kan vara normat och i ett annat miffoeskt, utgör en föregångsgestaltning av komplexiteten i mötet mellan subjektet och den potentiellt funktionshinderande omgivningen.

Själva samspelet mellan psyke, subjekt och makt interveneras alltså ständigt genom att individen utsätts för subjektion i vilket hen interPELLERAS av omgivningen: kommunikation, trappa etc. Det faktum att en transkontextuellt konstant normatposition i praktiken är omöjlig för subjektet att uppnå genererar en rädsla som i sin tur splittrar subjektionens effekter beroende av en central faktor: *passerar* subjektet som normat eller inte. Frågan om att passera bidrar med konsekvensen att subjektskapet kan ses göras i två omgångar/dimensioner; en självreflexiv undermedveten process i vilken miffoeska ögonblick kan förnekas och förskjutas till den andradierande diskurs som det symboliska representerar *eller* en situation då passerandet omöjliggörs av hindret och där subjektet avslöjas som miffo i korrelation till en föreställd Andre. Detta föranleder något jag benämner som en *mellanposition* i vilken subjektet förnekar egenskaper hos spegeljaget och genom underordnandet av den diskursiva makten svarar den interPELLERANDE kroppsliga diskurs som innehåller rädslan som internaliseras. Det är således genom passerandet, den situation i vilken ingen bevittnat det miffoeska, som detsamma (under en övergångsperiod, innan materian hinner ikapp psyket) är möjligt att förneka.

Vidare uppenbarar möjligheten att istället iklä sig ett *funktionshinderskap* ett sätt för subjektet att göra motstånd mot diskursen genom mer än en misslyckad interPELLATION; en subversivitetmöjlighet som dessutom omkullkastas av att detta nya subjektskap inte relaterar till en stabil symbolisk ordning i relation till vilken individer konsekvent interPELLERAS. De krafter som ligger bakom de diskursiva subjektskap jag finner ur mötet mellan den queera psykoanalysen och miffoteorin kan, med fokus på dess (diskursiva) ramverk, ses mynna ut i en självuppfyllande profetia: den rädsla för det miffoeska som splittrar subjektskapet styrs av en omgivning som alltid genererar miffoeska kroppar som antingen passerar eller inte.

I min granskning av själva iklädandet hävdar jag dock att de stora effekter som detta iklädande för med sig, i en större utsträckning kan ses lämna spår på den kontextuella normatens subjektskap än på den kontextuella normat som den möter, eftersom det i avklädandet krävs en gränsdragning mellan *positionen att slänga bort* och *vad som finns kvar* som med funktionalitetens rörlighet blir svår att bibehålla. Således engageras den rädsla som i stor utsträckning driver vårt subjektskap. Även det bemötta subjektets subjektskap påverkar

dock, genom att det politiska emancipatoriska arbetet internaliserats in i normatpositionen och genererat ett mått av flexibilitet, vilket leder till repetitiva krissituationer i vilka gränserna för normat/miffo ständigt omförhandlas.

Vidare bidrar miffoteorin också med ett sätt att syna maktens inverkan på subjektskapet ur ett större, politiskt perspektiv, i vilket kapitalistiska intressen och synen på arbetaren som utbytbar och medborgarskapet som nära knutet till termer som autonomi inverkar på konstruktionen av det normata i rummet där subjektet möter den potentiellt funktionshinderande omgivningen. Detta kapitalistiska system, som interPELLERAR ett konsumtionsinriktat förhållande mellan subjekt och kropp, samt ett *hjälpande* förhållande mellan (kontextuell) normat och miffo menar jag också bidrar till den *rädsla* för miffopositionen som impregnerat den makt subjektet i subjektionen måste underordna sig, och som även kan leda till *mellanpositionen*.

Slutligen anknyter jag detta rörliga subjektskap, till den av intersektionaliteten föreslagna rörliga identiteten. Härigenom hävdar jag dels möjligheten att integrera begreppet normat i en mer allomfattande förståelse av subjektskap, i vilket det normata representeras av det ideal som i det kontextuella rummet är eftersträvansvärt. Dessutom menar jag att även andra maktordningar, såsom klass, kön och etnicitet, kan ses interPELLERA subjektet på det vis jag genom miffoteorin påvisat att funktionalitet gör. Rörligheten i och sättet på vilket subjektet närmar sig subjektskapet som jag genom detta möte lyft fram utgör således ett möjligt teoretiskt ramverk för att, med en poststrukturalistisk grunduppfattning som inkluderar såväl materia som (alla) maktordningar, granska subjektskap per se.

8. RÖRLIGA SUBJEKT OCH (POST)IDENTITETSPOLITIK

Perhaps critics of the future will be astounded, puzzled, and disturbed that works by scholars like Eve Sedgwick, Judith Butler, Henry Louis Gates, bell hooks, and other managed to steer so completely away from any discussion of disability. I should make it clear that my solution to the problem of identity is not the inclusion of disability on the roster of favored identities. Rather, the point is that identity studies itself is limited by the necessarily taxonomic peculiarity of its endeavour. The list of identities will only grow larger, tied to an over-expanding idea of inclusiveness. After all, when all identities are finally included, *there will be no identity*.

(Davis, 2002:88, *min kurs*.)

Genom att låta dessa teoribygggen mötas och se hur subjektskapet omfamnas av ett mer dynamiskt teoribygge – reflexivt nog att inkludera ett makt(kritiskt)perspektiv i vilket bl.a.

socioekonomiskt politiska beslut på ett tydligt sätt inverkar på ramverket för subjektskapet, rörligheten och dynamiken mellan subjektet, makten och psyket samt komplexiteten i förhållandet mellan poststrukturalismen och den fysiska kroppen – har jag fått blodad tand. Efter dryga trettio sidor känner jag att de möjligheter som finns inbäddade i det här mötet långt överskrider det utrymme som en kandidatuppsats bidrar med, och jag hoppas kunna möta upp och ta vid där denna uppsats slutar vid ett senare tillfälle. Redan nu kan dock en rad intressanta följdfrågor sprungna ur detta möte skönjas, varvid jag tänkte uppehålla mig en stund vid en av de i min mening mest väsentliga; kan man föra politik utan stabila subjekt?

Med diskursiva subjekt förloras nämligen möjligheten att föra en inkluderande, normkritisk politik har många påpekat – att jämföra med den rädsla som feministiska teoretiker uttryckt inför det med queerteorin alltför splittrade subjektet *kvinn*a. Butler (1999) menar å sin sida att just subjektet kvinna, som feminismen kan sägas göra anspråk på att representera och befria, likt de mekanismer genom vilka hon skapas måste ifrågasättas för att inte reproducera en patriarkal och heteronormativ logik (ibid., sid. 5f).

Att iklä sig ett funktionshinderskap som inte först kräver en miffoesk performativ kropp reglerad av en kontextuell normatproducerande ordning, blir vidare också en kritisk position i förhållande till den identitetspolitiska diskussion som oundvikligen följer ett förslag om ett iklädbart funktionshinderskap. Ett cirkelresonemang kan tyckas, men i cirkeln skönjs ett av poststrukturalismens stora dilemman. När Robert McRuer (2006) skriver om miffoteorins härstamning från queerteorin, beskriver han hur miffoteorins vägran att ifrågasätta identifikationsmöjligheterna för dem som producerats som miffon utgör en central skillnad (sid. 35). I praktiken kan det diskuteras huruvida denna skillnad egentligen är särskilt aktuell, men det lyfter ändå en viktig poäng: innebär ett omfamnande av poststrukturalismen ett identitetspolitikens fall? Och vad faller med de stabila subjekten? Butler närmar sig frågan från ett annat håll;

It is possible to argue that whereas no transparent or full revelation is afforded by 'lesbian' and 'gay', there remains a political imperative to use these necessary errors or category mistakes, as it were [...] to rally and represent an oppressed political constituency. Clearly I am not legislating against the use of the term. My question is simply: which use will be legislated, and what play will there be between legislation and use such that the instrumental use of 'identity' do not become regulatory imperative?

(Butler, 1990 Ur: Salih 2002:123)

Risken med att identitet essentialiserar vad som med poststrukturalismen har kommit att betraktas som maktfyllda konstruktioner menar Davis (2002) dock utmanas av den

dynamiska identitet som funktionalitet är ursprung till. Genom att det miffoeska ständigt och i alla situationer hotar att omfamna kontextuellt normata kroppar, och eftersom det miffoeska – till skillnad från t.ex. kön eller etnicitet – ibland faktiskt *kan botas* och därmed normaliseras är funktionsnedsättning (disability) att betrakta som en postmodern identitet (sid. 86).

Tveklöst är det ett möjligt förhållningssätt gentemot *identitet* men det är desto svårare att därifrån utröna en politisk strategi. Min intervention kan formuleras i det gap som jag upplever finnas i frågorna som diskursiva subjekt ger ursprung till, i relation till denna diskussion: >vad är *feminismen* utan kvinnan< skiljer sig från >vad är *antirasism* om hudfärg och etnicitet avgörs kontextuellt<.

I den senare är det redan från början problematiskt att tydligt utröna en konkret Andre, ett konkret subjekt, utan att politiken därigenom blir vag. Här används istället för ett tydligt utkristalliserat subjekt, vad jag uppfattar som en desto tydligare markering av vad det är för *yttre* markör⁴³ som genererar diskriminering, utan att för den delen detta kan konkretiseras till en nivå där den andradierande diskursen är kränkande för ett *specifikt* subjekt. Det blir härvid intressant att återknyta till den ”marsch för tillgänglighet” till vilken jag refererade till i inledningen av denna uppsats. Det sätt på vilket *omgivningen* pekas ut som själva *orsaken* till problematiken kan ses utgöra ett exempel på denna möjliga politik, men även där landar strategin slutligen på en nivå där ett subjekt – det funktionsnedsatta – måste hävdas *bli diskriminerad*. Min undran blir istället om det är möjligt att se diskursiva subjekt sprungna kontextuellt ur rum som kontinuerligt genererar olika normater/avvikare som själva orsaken till att se bortom identitetspolitik i traditionell mening. I likhet med Butler (1990 Ur: Salih 2002:123) undrar jag vilka normata föreställningar vi annars riskerar att essentialisera genom bibehållandet av fasta subjekt, trots insikten om dess rörlighet. Precis som Davis (2002) konstaterar är det så även i de akademiska och politiska rum som diskuterar identitet ur ett poststrukturalistiskt perspektiv att vissa *identiteter*, med därtill hörande teoretiker, ges större spelutrymme än andra.

Detta för mig in på det sista perspektiv jag tänker lyfta fram, med en något troskyldig förhoppning om att insikten om att positionen som avvikare hotar kontextuellt, och är öppen att omfamna envar av oss ska generera en form av solidaritet vilken i sin tur bygger på att rollerna när som helst kan bytas. Solidariteten kan annorlunda uttryckt ta form genom att de

⁴³ Davis (2002) hävdar i relation till detta att *identiteter* som vi med ett postmodernt förhållningssätt kan betrakta som konstruerade, just genom sin konstruktion *existerar* utan att för den delen generera stabila subjekt. Det skulle ur det perspektivet gå att se den antirasistiska kampen som förd kring en stigmatiserad *identitet* snarare än ett enhetligt ickevitt subjekt.

mekanismer som föranleder andradiering, och de stigmatiserande stereotyper som därigenom frammanas avvärjas. Ett förhållningssätt som jag menar går att utforska härigenom är den tradition av så kallad *queerpedagogik* som involverar en diskussion kring *kunskap* i den debatt som syftar leda fram till konkreta normkritiskt politiska verktyg.⁴⁴ Kevin K. Kumashiro (2000) menar att kunskap är situerad men att den i ett pedagogiskt rum⁴⁵ ofta tar sig uttryck som sann. Vidare menar han att den traditionella synen på ökad *kunskap* som lösningen på problematiken med stigmatiserande och andradierande stereotyper därmed blir problematisk; ”changing oppression requires disruptive knowledge, not simply more knowledge” (sid. 34). Denna kunskap som stör består helt enkelt i att man genom att uppmärksamma konstruerade bilder av den Andre, ser samma bilder falla sönder när de ska korrelera med andras, oftast motstridiga, bild av densamme. Ett tydligt exempel på detta, till vilket jag återkommit tidigare i denna uppsats, är det om funktionsnedsättning: om alla egenskaper som i alla rum genererar ett ickepasserande adderas bildas en omöjlighet. Därvid är det inte heller möjligt att måla en enhetlig bild av den funktionsnedsatte, något queerpedagogiken alltså belyser.

Även om queerpedagogik på många sätt inbegriper det dynamiska förhållande till makt och andradierande diskurser som poststrukturalismens diskursiva subjekt efterlyser är det fortfarande i den här kontexten att betrakta som *en lösning på papper*, ett påstående som aktualiserar mitt val att skriva en teoretisk uppsats. I den mån jag menar att teoriutveckling bidrar med en mer dynamisk genusvetenskap är detta aldrig ämnat att lyfta fokus från den verklighet i vilken subjekt av kött och blod riskerar sitt liv på grund av förtryckande och stigmatiserande diskurser. Snarare hoppas jag att det teoretiska arbete vi bedriver från genusvetenskapligt håll ska inspirera och ytterligare utveckla det praktiska normkritiskt politiska arbete som måste föras, om inte för *vår* skull i *detta* rum så kanske för *vår* skull i *nästa*.

⁴⁴ I en svensk kontext kan detta tydligt spåras till det queerpedagogiska materialet Bryt! som arbetats fram genom ett samarbete mellan RFSL Ungdom och Forum för levande historia. (mer information kan hittas på RFSL Ungdoms hemsida: http://www.rfslungdom.se/index.taf?_page=object&object_auid=14334 – besökt den 22 maj 2008)

⁴⁵ Ett begrepp jag menar i denna kontext kan tolkas betydligt vidare än rörande ett traditionell klassrum.

LITTERATURLISTA

- Ambjörnsson, Fanny (2006) *Vad är queer*. Stockholm: Natur och kultur
- Karin Barron (1997) *Disability and Gender. Autonomy as an Indication of Adulthood*
Uppsala: Uppsala universitet
- Berg, Martin (2008) *Självets garderobiär: självreflexiva genuslekar och queer socialpsykologi*. Lunds Universitet: Sociologiska institutionen
- Berg, Susanne, Grönvik, Lars (2007) *Crip Theory – en preliminär positionering*.
Opublicerad. (Kopia finns i författarens ägo)
- Berg, Susanne "Vems handikapp". Ur: *Arena* (nr 6, 2006)
- Nordberg, Stefan, Rindå, Joakim (2006) *BRYT!: ett metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet*. Stockholm: Forum för levande historia
- Butler, Judith (1999) [1990] *Gender Trouble*. New York: Routledge, Chapman & Hall Inc.
- Butler, Judith (1997) *The Psychic Life of Power - Theories in Subjection*, Stanford,
California: Stanford University Press
- Butler, Judith (1993) *Bodies that matter: on the discursive limits of "sex"*. New York:
Routledge
- Butler, Judith (1989) *Subjects of Desire; Hegelian Reflections in Twentieth-Century France*,
New York: Columbia University Press
- Davis J. Lennard "Preface to the Second Edition". Ur: Davis, J. Lennard (red.) (2006)
Disability Studies Reader (2:a uppl.) New York/London: Routledge
- Davis J. Lennard (2002) *Bending over backwards: disability, dismodernism & other difficult positions*. New York/London: New York University Press
- Davis, J. Lennard (1995) *Enforcing normalcy: disability, deafness, and the body*. London:
Verso
- De los Reyes, Paulina, Mulinari, Diana (red) (2002) *Maktens (o)lika förklädnader*.
Stockholm: Atlas.
- Edenheim, Sara (2005) *Begärets lagar: moderna statliga utredningar och heteronormativitetens genealogi*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag
Symposium
- Edenheim, Sara "Könet brinner! Texter av Judith Butler i urval av Tiina Rosenberg". Ur: *Ord & Bild* (nr 1, 2005)
- Foucault, Michel (2004) [1976] *Sexualitetens historia. Band 1 Viljan att veta*. Göteborg:
Daidalos

- Gallop, Jane (1988) *Thinking through the body*. New York: Columbia University Press
- Garland Thomson, Rosemarie (1997) *Extraordinary Bodies –figuring physical disability in American culture and literature* New York: Columbia University Press
- Grosz, Elizabeth (1990) *Jacques Lacan: a feminist introduction*. London/New York: Routledge
- Grönvik, Lars (2007) *Definitions of disability in social sciences: methodological perspectives*. Uppsala universitet: Samhällsvetenskapliga fakulteten
- Donna Haraway (1991) "A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century" Ur: *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. New York; Routledge
- Hellman, Finn "Blind fläck" Ur: *Kom ut* (nr 3, 2004)
- Johansson, Evelina "Jagets motstånd mot diskursen. En utmaning av Judith Butlers subjektförståelse utifrån Adriana Cavareros berättningsbara jag". Kandidatuppsats VT 2007, Lunds Universitet: Centrum för genusvetenskap
- Kumashiro, Kevin K. *Toward a Theory of Anti-Oppressive Education*. Ur: *Review of Educational Research* (Vol. 70, nr 1, 2000)
- Lacan, Jacques (1977) *Écrits: A Selection*. London: Tavistock Publications
- Lane, Harlan "Construction of Deafness". Ur: Davis, J. Lennard (red.) (2006) *Disability Studies Reader* (2:a uppl.) New York/London: Routledge
- Lykke, Nina "Nya perspektiv på intersektionalitet. Problem och möjligheter" Ur: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* (nr 2-3, 2005).
- McRuer, Robert (2006) *Crip Theory: Cultural Signs of Queerness and Disability*. New York/London: New York University Press
- McRuer, Robert "Miffoteori". Ur: *Arena* (nr 6, 2005)
- Mizielinska, Joanna "Queering Moominland: The Problems of Translating Queer Theory Into a Non-American Context". Ur: *SQS: Journal of Queer Studies in Finland* (nr 1, 2006)
- Rosenberg, Tiina (2005) *Könet brinner!* Stockholm: Natur och kultur
- Rosenberg, Tiina (2002) *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas
- Gayle Rubin "Thinking sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality" Ur: Ablove, Henry (red) (1993) *The lesbian and gay studies reader* New York: Routledge.
- Salih, Sara (2002) *Judith Butler*. London/New York: Routledge.
- Shakespeare, Tom (2006) *Disability Rights and Wrong*. USA/Canada: Routledge
- Thomas, Carol "Disability and Gender: Reflections on Theory and Research". Ur: *Scandinavian Journal of Disability Research* Vol. 8, (nr 2-3, 2006).

Wendell, Susan (1996) *The rejected body: feminist philosophical reflections on disability*.

London: Routledge

Wright, Elizabeth (2000) *Lacan and postfeminism*. Cambridge: Icon Books Ltd.

Žižek, Slavoj (2007) *How to read Lacan*. New York/London: W.W. Norton & Company